

SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

ADINA BORONEANȚ*, ANDREI MĂGUREANU**, AUREL VÎLCU***

În spiritul edițiilor precedente, sesiunea anuală de comunicări științifice a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, cu tema *Metodă, teorie și practică în arheologia contemporană*, a reunit, în perioada 25–27 martie 2015, numeroși specialiști cu preocupări comune în descifrarea tainelor trecutului prin studierea izvoarelor. Manifestarea a avut loc la sediul institutului din strada Henri Coandă nr. 11 (Casa Macca). Prezentările s-au desfășurat în două secțiuni succesive și echilibrate din punct de vedere numeric: rapoarte de cercetare arheologică și comunicări științifice.

Prima secțiune a avut în vedere în principal **rapoarte** anuale¹ referitoare la săpături efectuate în ultimii ani, la care s-au adăugat și rezultatele unor cercetări mai vechi rămase inedite. Cu acest prilej au fost puse în circuitul științific numeroase informații dobândite în urma cercetărilor sistematice din situri cunoscute, ca și rezultatele oferite de săpăturile de salvare, care au adăugat puncte noi pe harta descoperirilor arheologice. Secțiunea de rapoarte a cuprins 29 de prezentări ale cercetărilor arheologice sistematice și preventive, dintre care 11 concentrate pe epocile pre-și protoistorică, 13 reflectând epoca greco-romană (cu o contribuție semnificativă a campaniilor întreprinse în anul 2014 la *Histria* și *Tropaeum Traiani*) și cinci din perioada Evului Mediu.

În aceeași tematică generală a sesiunii, s-au înscris și **posterele** expuse:

New AMS 14C dates for human remains from the Romanian Stone Age sites in the Iron Gates (Clive Bonsall, Adina Boroneanț);

Symbolic behavior and artefacts in the Aeneolithic. Red deer antler sceptre discovered in south Moldova, Romania (Diana-Maria Sztancs, Corneliu Beldiman, Costel Ilie);

Symbolic fortifications during Copper Age at the Lower Danube (Raluca Kogălniceanu);

Principalele teme de cercetare în curs de desfășurare din situl arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa (Ovidiu Țentea, Andrei Cîmpeanu);

O descoperire recentă relativă la vânătoarea cu arcul în evul mediu în endocarstul din sud-estul Transilvaniei (Corneliu Beldiman, Silviu Gridan, Diana-Maria Sztancs);

Târgșorul Vechi medieval (Andrei Măgureanu, Bogdan Ciupercă, Alin Anton).

În prima zi a sesiunii, ca și în edițiile precedente, o secțiune a fost dedicată **prezentărilor de volume** de specialitate, publicate de membrii Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” în anul 2014 (volume de autor, colaborări, editări de carte, publicații periodice):

[Daniel Spănu, *Contribuții arheologice și iconografice la cercetarea sitului „Cetate” de la Zimnicea*, Pitești, Editura Ordessos, 2014, ISBN 978-606-8604-04-6. (prezentare Vlad V. Zirra)]

[Radu Băjenaru, *Sfârșitul bronzului timpuriu în regiunea dintre Carpați și Dunăre*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2014, 510 p., ISBN 978-973-109-492-2 (prezentare Alexandru Vulpe)].

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: boro30@gmail.com.

** Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: arheologiemedievala@yahoo.com.

*** Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: aurelvilcu@gmail.com.

¹ Atât pentru rapoartele de cercetare arheologică, cât și pentru comunicări, ca și pentru prezentările de carte, au fost marcate între paranteze drepte contribuțiile înscrise în program și nesuținute.

Valeriu Sîrbu, Liana Oța, Aurel Vilcu, Marian Neagu, Vasile Oprea, *Sudul Munteniei în secolele I a.Chr. – III p.Chr. Sarmați, daci, romani*, Editura Istros, Brăila, 2014, ISBN 978-606-654-115-2 (prezentare Andrei Măgureanu)

Cristian Eduard-Ștefan, Mihai Florea, Sorin-Cristian Ailincăi, Cristian Micu (eds.), *Studii privind preistoria sud-estului Europei. Volum dedicat memoriei lui Mihai Șimon*, Editura Istros, Brăila, 2014, ISBN 978-606-654-110 (prezentare Cristian Schuster).

Mousaios XIX (2014). *Proceedings of International Colloquium Residential Centres (dava, emporium, oppidum, hillfort, polis) and Cult Places in the Second Iron Age of Europe, Buzău (Romania), 23rd – 26th October 2014*, Valeriu Sîrbu, Sebastian Matei (eds.) (prezentare Sebastian Matei).

Materiale și Cercetări Arheologice X (2014), *Histria. 100 de ani de cercetări arheologice* (prezentare Irina Adriana Achim). Redăm în continuare conținutul alocuțiunii colegei noastre.

Îmi revine misiunea de a vă prezenta volumul 10/2014 al publicației anuale a IAB, Materiale și cercetări arheologice. Centenarul cercetărilor de teren de la Histria reprezintă, fără îndoială, un moment cu o semnificație profundă pentru istoria regiunilor de la Dunărea Inferioară și, totodată, pentru înțelegerea și devenirea patrimoniului cultural din România.

Destinul istoric al cetății milesiene de pe malul lacului Sinoe va rămâne legat pentru posteritate de amintirea de neșters a descoperitorului său, Vasile Pârvan, așa cum, cu cuvinte încărcate de o emoție autentică, mărturisea în 1927 Scarlat Lambrino, într-o evocare a profesorului său, publicată în numerele 3–4 ale revistei Dacia.

Inițiativa publicării acestui număr aniversar a precedat cu aproximativ un an momentul apariției sale, iar redacția MCA, prin efortul nemijlocit al redactorului șef, dr. Roxana Dobrescu, a formulat o invitație către toți foștii și actualii membri ai colectivului de cercetare a șantierului Histria. Demersul s-a concretizat prin cele 22 de materiale științifice sau comemorative pe care volumul le adună în paginile sale.

Volumul este structurat în trei secțiuni, iar cele 22 de titluri, dintre care doar două sunt redactate în limba română, sunt organizate astfel: Memoria cetății, Epoca greacă și Perioada romană și romană târzie. Introducerea este semnată de academicianul Alexandru Vulpe.

Secțiunea Memoria cetății reunește materiale care ne permit să retrăsăm istoria celor 100 de ani de cercetări la Histria, fie că vorbim de oamenii care au lucrat pe acest șantier, evocați de Zoe Petre, Mihaela-Mănuclu Adameșteanu sau Alexandru Barnea, fie că vorbim de istoricul cercetărilor realizat de Alexandru Avram și Mircea Angelescu sau de mărturiile directe ale unor histroiși din generațiile trecute, cum sunt Zoe Petre și Nubar Hamparțumian. În fine, o contribuție pur ilustrativă ne prezintă oamenii Histriei, de la Vasile Pârvan încoace. Țin să subliniez faptul că am avut posibilitatea de a include în acest volum unul dintre ultimele texte ale lui Nubar Hamparțumian, dispărut în toamna anului 2013. Datorăm apariția postumă a acestui material celor două fiice ale sale, care ne-au încredințat textul spre publicare.

Celelalte două secțiuni reunesc articole de istorie, numismatică și preponderent arheologie, referitoare la perioada greacă, romană și romană târzie. Numărul 10 al MCA ne propune o incursiune fascinantă în istoria cetății, fie că ne referim la contribuția ce discută un dialog platonician intitulat Anaxandros, datorată lui Zoe Petre, fie că vorbim despre Istros și relațiile sale cu selecizii în secolul al III-lea a.Chr. Studiile de arheologie ocupă o pondere importantă în economia volumului. Sunt discutate categorii diverse de materiale arheologice, cum ar fi bolurile lydiane, ceramica romană timpurie și amforele orientale, monedele descoperite în sectorul sud al cetății, un monument funerar din Moesia Inferior, artefactele din os sau un tipar pentru fabricarea crucilor din metal descoperit în vecinătatea basilicii episcopale.

În fine, patru contribuții rezumă principalele rezultate ale cercetărilor întreprinse în cursul ultimului deceniu în diverse sectoare ale cetății: sectorul sud, basilica extra muros, basilica Pârvan și basilica cu criptă.

Pentru a încheia, voi relua cuvintele academicianului Alexandru Vulpe: „1300 de ani de viațuire a coloniei milesiene de pe malul lacului Sinoe conferă acestui loc o substanță istorică aparte, ce se cere permanent descifrată. Generații trecute și prezente au spus posterității o istorie a Histriei”. Iar mărturia acestui demers pios este tocmai volumul pe care vi-l prezentăm astăzi.

Țin să le mulțumesc tuturor celor care, știuți sau neștiuți, au făcut posibilă apariția volumului. Nu în ultimul rând, îmi permit să-i felicit pentru munca lor pe membrii redacției, pentru că acest proiect a fost, înainte de orice, unul de echipă.

În a doua parte a sesiunii, în cadrul secțiunii de comunicări, au fost prezentate 38 de materiale, cu o tematică diversă și acoperind din punct de vedere cronologic un interval larg, de la preistorie la epoca modernă. Cele mai numeroase comunicări susținute (17) au vizat perioadele pre- și protoistorică la care se adaugă epoca greco-romană (14) și șapte prezentări concentrate pe Evul Mediu și perioada modernă. Ca și în cazul edițiilor precedente, comunicările au atins subiecte diverse, de la analize de tip tradițional ale materialului arheologic, la noi abordări în demersul antropologic, studii interdisciplinare (arheozoologie, studiul materialelor textile, studiul materiilor dure animale, analize compoziționale ale metalelor), arheologie experimentală, numismatică și considerații istorice.

Interpretările noi, prezentarea de materiale descoperite recent, discuțiile asupra comunicărilor și punctele de vedere, uneori diferite, expuse într-o fructuoasă confruntare de idei, au generat o atmosferă plăcută și utilă specialiștilor, justificând pe deplin organizarea anuală a sesiunii științifice a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

Calitatea prezentărilor și participarea numeroasă a colegilor din diferite instituții, cu atribuții în cercetarea izvoarelor arheologice și preservarea patrimoniului cultural național, încurajează continuarea sesiunilor de comunicări științifice organizate anual de Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

REZUMATE. RAPOARTE DE SĂPĂTURĂ

Arheologia epocii pre- și protoistorice

Cercetări în arealul carstic din Cheile Vârghișului (jud. Harghita) – Marian Cosac, George Murătoareanu, Alexandru Radu, Daniel Vereș, Dan Lucian Buzea, Loredana Niță, Monica Mărgărit (UV Târgoviște), Valentin Dumitrașcu (IAB)

Cheile Vârghișului sunt situate la extremitatea nordică a Munților Perșani, fiind cel mai important areal carstic din această unitate montană. Atât faptul că rezultatele săpăturilor arheologice efectuate anterior au fost publicate sumar, cât și potențialul arealului carstic au îndemnat la o reluare a cercetărilor arheologice în anul 2014, fiind abordate siturile Abri 122/1200, Peștera Ursului, Peștera Calului.

În cazul Abri 122/1200, după degajarea materialului sedimentar din imediata vecinătate a grotii s-a urmărit recuperarea integrală a materialului arheologic neidentificat în cursul săpăturilor anterioare, cercetarea pachetelor sedimentare din spațiul grotii și colectarea de probe necesare stabilirii vârstei locuirii paleolitice. Au fost recuperate 561 de piese rezultate din sedimentele cercetate anterior, iar din interiorul peșterii (*in situ*) 43 de piese, trei piese din materiale dure de origine animală, cu o evidentă morfologie de vârf (dintre care două probabil utilizate) și material faunistic. Au fost identificate resturi provenind de la erbivore de talie mare (*Bos/Bison*) și medie (*Capra*), canide (*Canis lupus*) și urs (*Ursus spelaeus*). Din contextul *in situ* al grotii au fost prelevate probe pentru analize OSL și mostre de cărbune și os necesare datării cu radiocarbon.

Stadiul actual al cercetării arheologice și analiza preliminară a materialului colectat în aria adăpostului și a grotii din partea sa terminală sugerează existența a două etape de locuire atribuite paleoliticului mijlociu.

În Peștera Ursului, s-a dorit amplasarea unei secțiuni în sectorul A al peșterii, zonă afectată parțial de cercetările anterioare, pentru a fi surprinsă o concentrare de material arheologic preistoric, nivelurile ocupaționale fiind teoretic nederanjate. S-a reușit doar o curățare parțială a unui profil stratigrafic rezultat în urma săpăturii lui M. Mottl. Din proximitatea săpăturii a fost recuperată ceramică preistorică, iar din sondajele efectuate de speologi sau arheologi amatori, faună pleistocenă.

În profilul stratigrafic a fost surprinsă o lentilă macroscopică de cenușă vulcanică datorată erupției unui vulcan din lanțul carpatic, Masivul Ciomadu, foarte probabil una dintre erupțiile masive din MIS 3, în jur de 40–45 ka (analize cronologice pe depozitele proximale sunt în curs de realizare).

În Peștera Calului, obiectivul anului 2014 a fost cercetarea unei secțiuni localizate în portalul peșterii. Săpătura a atins patul peșterii la adâncimea de 1,45 m fără a se identifica materiale de factură paleolitică. Explicația unei asemenea situații ar fi că portalul peșterii nu a oferit condiții optime de locuire din cauza reactivării cu periodicitate a unui aport sedimentar datorat Vârghișului, ipoteză susținută de succesiunea din profilul stratigrafic. Lentile de nisip sunt intercalate între depuneri de pietriș puternic rulat, sugerând un regim de sedimentare torențial. Este probabil ca materialul paleolitic rezultat din vechile cercetări să provină din zona neîndubilă a galeriei principale a peșterii.

Cercetare finanțată prin FONDUL SOCIAL EUROPEAN, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, Axa prioritară nr. 1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”, Domeniul major de intervenție 1.5 „Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”, Titlu: „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, Contract: POSDRU 159/1.5/S/137832.

O arheologie a munților din Maramureș, România: cercetările din anul 2014 – Radu-Alexandru Dragoman (IAB), Dan Pop, Bogdan Bobină, Marius Ardeleanu (MJIA Maramureș), Călin Șuteu (U „1 Decembrie 1918” Alba Iulia), Ciprian Astaloș (MJ Satu Mare), Vlad Săsăran (U Petroșani).

Comunicarea se constituie într-un raport dedicat cercetărilor arheologice de suprafață, efectuate în anul 2014 în munții din Maramureșul istoric, ca parte a unui demers demarat în anul 2012. Sunt prezentate condițiile în care s-au desfășurat cercetările, principalele rezultate obținute și obiectivele din viitorul apropiat.

[Pietrele – Gorgana. Campania 2014 – Meda Toderaș (IAB), Svend Hansen (DAI Berlin), Agathe Reingruber (CI)]

Cercetările arheologice din tell-ul de la Pietrele – Măgura Gorgana se desfășoară în cadrul proiectului comun de cercetare româno-german *Pietrele Archaeological Project*, inițiat de Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București și Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung.

Pe tell, activitatea de cercetare din anul 2014 s-a desfășurat în suprafața B și suprafața F. În așezarea plană din jurul tell-ului a fost extinsă spre N și E suprafața T, cercetată și în anii precedenți (2012 și 2013).

În suprafața B, cercetarea a continuat în partea sudică și estică, urmărindu-se astfel dezvoltarea contextelor identificate în campania trecută. A fost epuizat stratul de nivelare, în mijlocul suprafeței fiind identificată o nouă structură de locuire arsă, ușor înclinată spre S, puternic afectată de intervenții ulterioare.

În suprafața F, cercetarea a continuat în stratul de nivelare lutos, de culoare gri-închis. În partea de NV a fost cercetat un cuptor de formă trapezoidală (denumit P14F423), cu colțurile rotunjite. Cuptorul aparține unei structuri de locuire arse, ale cărei resturi au fost observate odată cu epuizarea stratului de nivelare.

Secțiunea T, deschisă în anul 2014, a reprezentat o extindere a celei din 2013 în partea sudică. Extinderea a fost motivată de descoperirile datate în neolitic din campaniile trecute, urmărindu-se dezvoltarea spre N a masei de chirpici ars surprinse în campania 2013. Pe parcursul cercetării au fost identificate oase umane izolate, aflate la diferite adâncimi, precum și o structură rectangulară din pietre cu ceramică de factură Dridu (P14T624).

Cimitirul din epoca bronzului de la Cârломănești, campania 2014 – Ion Motzoi-Chicideanu (IAB), Monica Chicideanu-Șandor (U București), Mihai Constantinescu (IA-FR), Dragoș Părcălabu (CI).

În cursul lunilor iulie – august 2014 au fost continuate săpăturile în cimitirul de la Cârломănești – *La Arman* (com. Vernești, jud. Buzău). Au fost cercetate 20 de morminte aparținând culturii Monteoru și alte câteva complexe (gropi) din epoci diferite: Hallstatt timpuriu, Latène, medievale timpurii (secolele VI–IX). Au fost descoperite mai multe morminte multiple (cu două schelete), dar niciunul de incinerare. Mai multe morminte au avut structuri de piatră, remarcându-se în mod deosebit M.88, dar majoritatea acestora erau distruse din vechime sau, mai ales, din epoca

modernă. Diferențierea pe grupe de sex/vârstă a fost începută pe teren, urmând a fi soluționată pe parcurs.

Au fost prelevate și câteva probe pentru datări cu radiocarbon, probe ce urmează a fi prelucrate la Laboratorul AMS de la Poznan, Polonia.

Cimitirul de la Cârломănești este unul dintre cele mai importante dintre cimitirele culturii Monteoru, prin numărul mormintelor cercetate și publicate, datele radiocarbon (cca 10), inventarele (mai ales piesele de port din metale prețioase și nu numai) și piesele cu caracter special (între care se distinge vasul fragmentar din metal, cu trimiteri în spațiul sudic al stepelor nord-pontice, Anatolia, sectorul răsăritean al Transcaucaziei și, destul de posibil, chiar în spațiul egeean). Determinările de ordin antropologic pun deja în evidență un anume comportament funerar al comunităților monteoarene.

Datele radiocarbon conturează etaje cronologice ce anulează așa numitele „faze/stiluri” ceramice – Ic4-IIb – și, astfel, etapizarea cronologică a culturii Monteoru culturii, așa cum este, de pildă, cea prezentată în Tratatul de Istorie a României.

Este limpede astfel că cimitirul de la Cârломănești ocupă un loc special în cadrul culturii Monteoru, în zona Carpaților de Curbură, dar, în bună măsură, și în spațiile imediat învecinate – Podișul Central al Moldovei, Transilvania, întreaga Muntenie și Oltenia, Dobrogea și zona Bulgariei, cel puțin până la masivul muntos al Balcanilor și poate chiar la S de acesta, în zona nord-estică a Turciei și, destul de posibil, chiar spațiul nord-egeean.

[Considerații privind locuirea din epoca bronzului de la Pietroasa Mică – Gruiu Dării pe baza rezultatelor campaniilor 2011–2014 – Daniel Costache (MJ Buzău)]

Materialul de față reprezintă un demers științific ce vine să completeze informațiile privind locuirea din epoca bronzului din situl de la Pietroasa Mică – *Gruiu Dării* (com. Pietroasele, jud. Buzău). În urmă cu patru ani au fost valorificate, într-o manieră relativ succintă, rezultatele cercetărilor din perioada 2001–2010 din acest important sit arheologic, iar acum ne-am propus să procedăm la fel și cu rezultatele cercetărilor din campaniile 2011–2014. Deși avem în proiect un amplu studiu asupra rezultatelor cercetărilor ce vizează locuirea din epoca bronzului din acest sit, întrucât ne aflăm în fața unui demers de durată și anevoios, considerăm oportună o prezentare chiar și pe scurt a complexelor și a materialelor de interes arheologic de la *Gruiu Dării*, precum și creionarea câtorva concluzii preliminare, în concordanță cu actualul stadiu al cercetărilor.

Cercetările de la Băzdâna „La Cetate” – 2015 – Vlad V. Zirra, Radu Băjenaru (IAB), Olimpia Bratu (BJ Gorj), Alexandru Bratu (DJG-AN), Mara Buligă (U București), Vlad Cărăbiși (CI), Valentin Dumitrașcu, Monica Nicolăescu (IAB), Cristian-Marian Știrbu (IB)

După o întrerupere de circa 10 ani, cercetările sistematice din punctul „La Cetate” au fost reluate, în colaborare cu Muzeul Olteniei, Craiova.

Săpăturile au fost amplasate în zona fortificației cu cărămizi arse, la limita vestică a acesteia. Ele au constat dintr-o secțiune (S XV/2014), care a căutat să ofere posibilitatea de a observa legătura stratigrafică dintre zona locuită și fortificație. Către capătul vestic al secțiunii, acolo unde au ieșit la iveală resturile fortificației, au fost deschise, de asemenea, adiacent, la S și la N de S XV/2014, două casete/secțiuni C1, respectiv C2/2014, pentru a observa, cât mai bine, vestigiile fortificației și complexul foarte probabil legat de ritualul de fondare de la baza acesteia.

Această lucrare a fost realizată prin programul Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 339/2014

Elemente de habitat și ritual în bronzul târziu pe Valea Mureșului Mijlociu. Cercetări arheologice preventive pe lotul A1-LD3 – Sit 1 – Nicolae Cătălin Rișcuță, Ioana Barbu, Oana Bărbat, Cătălin Cristescu (MCDR Deva).

Situl 1, situat în extravilanul localității Abucea (com. Dobra, jud. Hunedoara), a fost cercetat în cadrul săpăturilor arheologice preventive de pe traseul autostrăzii A1, lotul 3 Lugoj – Deva. Acesta este amplasat pe malul stâng al râului Mureș, pe prima sa terasă.

În suprafața afectată de viitoare lucrări de infrastructură, a fost surprinsă o așezare preistorică. Au fost cercetate aproximativ 600 de complexe, cea mai mare parte aparținând bronzului târziu, ca și câteva complexe eneolitice, medieval timpurii și moderne. În ceea ce privește habitatul, cercetările indică faptul că ne aflăm, în această zonă, într-o margine a așezării, majoritatea

complexelor descoperite fiind gropi menajere, identificându-se, însă, și câteva locuințe adâncite sau gropi cu caracter ritual.

Remarcabile pentru categoria complexelor rituale sunt Cx 234, Cx 315 și Cx 421. Cele trei gropi, atribuite bronzului târziu, se individualizează în cadrul acestei grupe prin formă, inventar, dispunerea acestuia, precum și poziția lor în planimetria așezării.

Raport preliminar privind cercetările arheologice de la Desa – campania 2014 – Florin Ridiche (MO Craiova), Marius Bâsceanu (IAB), Lucian Popescu-Vava, Cristian Ceacîru, Iulian Popescu (CI), Mara Buligă (U București), Ana-Maria Băluță (CI)

În luna august a anului 2014, au fost continuate cercetările arheologice de la Desa, în punctele „Castravița” și „Dăbiloiu”.

În punctul „Castravița”, au fost cercetați doi tumuli de tip Basarabi (T4 și T5), precum și un tumul (T6), cu un singur mormânt de inhumăție, cu scheletul foarte bine conservat. În stadiul actual al cercetărilor, încă nu s-a putut stabili cu precizie dacă mormântul este de tip Basarabi.

În punctul „Dăbiloiu”, a fost identificat un singur complex arheologic, reprezentând o depunere ritualică a unei *spatha* de tip germanic (a șasea descoperită până acum la Desa).

Rezultate preliminare ale săpăturilor arheologice din 2011–2014 privind necropola Latène de la Desa, punctul „Castravița” (jud. Dolj) – Emilian Teleaga (IAB), Florin Ridiche (MO Craiova), Mihai Constantinescu (IA–FR), Adrian Bălășescu, Virgil Apostol (MNIR)

Necropola Latène de la Desa, situată pe duna „Castravița”, la N de un braț al Dunării, constituie o realitate arheologică excepțională în contextul cercetărilor descoperirilor funerare din Dacia preromană și în general din Europa centrală.

Majoritatea necropolelor Latène își încetează existența la sfârșitul perioadei Latène C₁ (cca. 200 a.Chr.), iar descoperirile funerare ulterioare (mormintele din grupa Padea-Panagiurski Kolonii) sunt dificil de interpretat. Doar necropola de la Belgrad a fost folosită neîntrerupt, din Latène B₂ până în epoca romană.

Ridicarea topografică detaliată și scanarea geomagnetică a dunei „Castravița” au permis reconstituirea formei dunei actuale și înțelegerea rolului fortificației romane timpurii în nivelul ei, astfel distrugându-se parțial necropola Latène.

Cele 11 morminte Latène formau două grupe de descoperiri funerare separate, situate pe culmea dunei, în interiorul fortificației romane. Alegerea locului funerar și structura necropolei, formată din grupuri de morminte, se întâlnește și în cazul cimitirului de la Belgrad.

Resturile umane incinerate, cărbunii și cenușa lipsesc în mormântul 1 (cenotaf) și în mormintele 2, 5, 7 și 9, probabil distruse – deoarece groapa funerară era dificil de observat în solul nisipos de la Castravița. În afară de mormântul cenotaf 1, celelalte descoperiri funerare (mormintele 3–4, 6, 8, 10–11) erau morminte de incinerăție în groapă sau în urnă.

Analizele paleoantropologice au arătat că temperaturile de ardere nu erau mai înalte de 600–800° C. Într-un crematoriu modern, unde temperatura medie este de până la 1000° C, rămân de la un individ adult cca 1,8±0,3 kg de oase calcinate și particule de oase (care reprezintă cca 50 % din cantitatea totală și dispar în contextul arheologic). La Desa, oasele arse într-un mediu cu oxigen au fost depuse în cantitate mult mai mică în morminte, deci ele au fost selectate înainte de depunere, fără a se recupera preferențial anumite segmente scheletice. Ele sunt deformate de foc, au sunet metalic, densitate mare și sunt puternic fragmentate. În toate mormintele s-au identificat doar oase de bărbat, respectiv de sex nedeterminat, cu vârste adulte, dar și un subadult.

În cinci morminte s-au găsit resturile ofrandei de carne, reprezentate de oase de vacă, oaie și porc, nearse sau arse la temperaturi mai joase decât în cazul celor umane.

Cele mai vechi morminte aparțin perioadei Latène mijlociu C₁ și au ca inventar vase ceramice, cuțite, o cute și podoabe (fibulă și centură compusă din verigi în formă de opt). Abia în Latène C₂-D₁ apar morminte cu arme (scut, sabie, suliță), piese de harnașament și vase ceramice, sica, cuțit de ras și fibulă; trei morminte sunt lipsite de arme, având doar piese de podoabă, ceramică și o sica.

Analizele cu radiocarbon permit datări largi, care confirmă cronologia celor două faze ale necropolei – Latène mijlociu C₁ (înainte de 200 a.Chr.) și Latène C₂-D₁ (după 200 a.Chr.).

Noi cercetări arheologice privind necropola hallstattiană târzie de la Bârsești (jud. Vrancea) – Emilian Teleaga, Dorin Sârbu (IAB), Mihai Constantinescu (IA–FR), Ștefana Stoica (BU–PS1), Mădălina Stănescu, Aurora Emilia Apostu (MJ Vrancea)

Necropola hallstattiană târzie de pe platoul Dumbravă din comuna Bârsești a fost parțial săpată de către Sebastian Morintz și a rămas nepublicată. Noua echipă care studiază această necropolă prezintă atât obiectivele programului ei de cercetare, cât și problemele și rezultatele preliminare ale valorificării vechilor săpături arheologice. Sunt prezentate cercetările arheologice întreprinse în anul 2014, anume un tumul săpat integral, modul lui de construcție și ritualul funerar. Se încearcă și cuantificarea efortului depus pentru înălțarea tumulului și înțelegerea structurii sociale a comunității care folosea necropola de pe platou.

Necropola getică de la Stelnică-Grădiștea Mare (jud. Ialomița), campania 2014 – Anca Ganciu, Cristian Schuster, Mircea Babeș (IAB), Gheorghe Matei (MJ Ialomița)

Punctul „Grădiștea Mare” este situat în Balta Borcei, la N de podul de la Fetești – Cernavodă, acoperind o suprafață de 1,5 ha și având o înălțime de 0,50–2 m.

Cercetarea sistematică se concentrează asupra necropolei getice, dateate în secolele IV–III a. Chr. Pe suprafața cercetată au mai fost documentate descoperiri aparținând epocii neolitice (cultura Boian), epocii bronzului (cultura Coslogeni), evului mediu târziu și epocii moderne.

Descoperirile din acest an aparținând epocilor medievală și modernă sunt reprezentate prin urmele unei locuințe (podea), un șanț și gropi de par.

Perioadei getice îi pot fi atribuite: trei morminte de inhumatie (doi indivizi de vârstă adultă – M.419, M.422 – și un individ *imatur* – M.420), un mormânt de incineratie cu oasele depuse în urnă (M.424) și patru morminte de incineratie cu oasele depuse în groapă cu vase de ofrandă (M.421, 423, 425–426).

Inventarul funerar, sărac, este similar celor din descoperirile anterioare.

Arheologia epocii clasice

Histria

Histria 2014. Sectorul Acropola Centru-Sud – Valentin Bottez, Alexandra Lițu, Alexandra Țârlea (U București)

Din punct de vedere stratigrafic, în anul 2014 rezultatele confirmă observațiile anterioare: sub un prim strat vegetal/intervenție modernă urmează cele două straturi de dărâmatură ale ultimului nivel constructiv – unul galben-roșiatic, ce reprezintă momentul incendiului și distrugerii inițiale a nivelului constructiv, și unul gri, ce reprezintă momentul ruinării ulterioare a structurilor afectate de incendiu și, eventual, al spolierii lor. În ceea ce privește nivelurile de călcare, ele au fost identificate la diferite adâncimi, constând în general din straturi de lut de culoare galbenă, solidificate. În cazul unităților 8006 și 10004–11003–12005, aceste straturi corespund unor plinte ale zidurilor cu care au funcționat, ceea ce presupune existența inițială a unui pavaj, deja distrus în momentul săpăturii. Pavaje de piatră se păstrează în C017 (P003) și C014 (P002), ceea ce ne schimbă radical imaginea CR01, care apare ca o clădire cu cel puțin cinci încăperi pavate cu piatră. În ceea ce privește structurile constructive, am identificat latura estică a clădirii (zidul Z017), care până acum pare să prezinte o singură intrare (în C013). Latura vestică ar putea fi zidul Z027, care însă, până în prezent, este și prea puțin cercetat și puternic distrus. Latura sudică a CR01 ar putea fi zidul Z021, care prezintă o intrare perfect aliniată celei din zidul Z002 (spre N) și care este și ea blocată (ca cea din Z002), ceea ce indică că ambele fac parte din aceleași faze constructive. În C007 a fost identificat un perete de chirpici (orientat E-V) prăbușit, care se intersecta cu zidul Z010 și constituia o departajare interioară a acestui spațiu.

Au fost identificate străzile ST01 și ST02, care delimitează spre E, respectiv V CR01. În cazul ST02 am identificat două faze ale arterei rutiere, prima cronologic fiind perpendiculară pe strada c, iar a doua oblică (N-S). În ceea ce privește structura străzilor, menționăm că în cazul ST01 au fost identificate trotuare/borduri (T001 și T002), iar în cazul ambelor străzi nivelul de călcare are substructura formată dintr-un strat puternic bătătorit de pietre legate cu pământ, suprapus de un strat de lut de culoare galbenă, puternic solidificat.

Histria. Sector Sud. Campania arheologică 2014 – Mircea Dabica (IAB), Linca Kuchinski (U București)

În campania din anul 2014, obiectivul central al cercetării arheologice din *Sectorul Sud* de la Histria a fost reprezentat de continuarea identificării, din punct de vedere arhitectonic, a *edificiului roman timpuriu de mari dimensiuni*, cu un caracter public, oficial. Au fost avute în vedere, mai exact, latura de V, colțul de NV și compartimentarea sa vestică. Pentru atingerea acestor deziderate au fost continuate cercetările arheologice din S6 și S7 (secțiuni deschise în campania din 2013) și au fost începute alte trei secțiuni S8, S9 și S10.

Au fost cercetate trei morminte de inumație (M.12/2014, M.14/2014 și M.16/2014), acestea făcând parte, tipologic și stratigrafic, din prima necropolă atestată în această zonă, cea din secolele IV–V p.Chr. Acestea sunt morminte cu amenajare de țigle de acoperiș, dispuse în două ape, peste defunct.

În privința inventarului mobil descoperit în campania arheologică 2014, menționăm fragmente ceramice romane timpurii (secolele II–III p.Chr.) în cantitate apreciabilă, ca și romane târzii (secolul al VI-lea p.Chr.), material osteologic uman și animal, fragmente de tencuială pictată, cărămizi, țigle și fragmente de blocuri din calcar, și, nu în ultimul rând, mai multe monede de bronz (14 piese). Au mai fost descoperite două fragmente de statuete romane din teracotă.

Histria 2014. Sectorul T – Iulian Bîrzescu, Alexandru Avram, Monica Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), Virgil Apostol (MNIR), Florina Bîrzescu (IAB), Alexandra Lițu (U București), Gabriel Talmațchi (MINAC).

În *Zona sacră* de la Histria, săpăturile au fost concentrate, în anul 2014, la fel ca și în campaniile din anii precedenți, în zona de la V de templul lui Zeus. Într-o primă etapă, am urmărit să surprindem traseul unui zid monumental din epoca arhaică, dezvelit la V de templul Afroditiei și de monumentul C, pe o lungime de 23 m, și interpretat provizoriu ca zid de incintă al sanctuarului. Această ipoteză nu a putut fi încă verificată și la V de templul lui Zeus, acest lucru fiind îngreunat, mai ales, de lipsa fondurilor de cercetare, săpăturile fiind de mică amploare.

Cu toate acestea, rezultatele campaniei de anul trecut au fost remarcabile, atât în ceea ce privește topografia sanctuarului, cât, mai ales, în înțelegerea activității de cult. Astfel, la V de templul lui Zeus a fost descoperită fundația unui zid din epoca clasică, aparținând unui monument sau unui peribol, despre a cărui existență nu aveam până acum nicio informație. Pe lângă acest nou monument, alte rezultate ale campaniei 2014 privesc depozitul votiv cu ancore, identificat în anul 2012 și cercetat exhaustiv în ultimii doi ani.

Tropaeum Traiani

Cercetări arheologice la Tropaeum Traiani. Campania 2014 – Alexandru Barnea (IAB)

Au fost prezentate pe scurt sectoarele în care s-a lucrat pe șantierul arheologic *Tropaeum Traiani* în campania 2014. Deoarece membrii colectivului de cercetare de la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța nu au putut participa la sesiune au fost prezentate și rezultatele cercetării din Sectorul C1, unde a continuat investigarea unui edificiu de mari dimensiuni – *domus* – așezat în imediata vecinătate a străzii *cardo*, la S de *Basilica forensis*.

Rezultatele cercetărilor de la Tropaeum Traiani, Sector A (la nord de Basilica A), campania 2014 – Adriana Panait (IAB)

În campania arheologică desfășurată în anul 2014 în Sectorul A, la N de Basilica A din orașul roman *Tropaeum Traiani*, ne-am concentrat mai ales pe anexele aflate pe latura nordică a basilicii. Cercetarea acestora s-a desfășurat în mare parte în secțiuni anterior deschise, care au fost recurățate și extinse și a fost realizată o nouă secțiune, în care a fost identificat un singur zid. În colțul nord-estic al basilicii, era cunoscut din cercetările anterioare (2006, 2008, 2013) un zid adosat orientat spre est. În zona cuprinsă între acesta și absida basilicii s-a procedat, într-o primă etapă, la extinderea vechilor secțiuni (S 18 și S 20) și apoi la lărgirea în suprafață a săpăturii. Au putut fi astfel observate mai multe ziduri care aparțin anexei basilicii, cu două faze constructive, ca și un zid mai vechi, dintr-un edificiu aflat anterior în această zonă. De asemenea, au fost puse în evidență două complexe distincte:

primul este reprezentat de o groapă foarte bine delimitată în grund, cu pământ negru și puține resturi arheologice, iar cel de-al doilea este reprezentat de o zonă cu pământ galben, deosebit de tare, în care au fost identificate resturile a cel puțin două schelete umane, care nu se aflau în conexiune anatomică. Nu excludem, cu titlu de ipoteză – pe baza prezenței în zonă a numeroase țigle –, existența aici a unor morminte ce au fost răvășite în momentul lucrărilor constructive legate de ridicarea anexelor basilicii A.

Rezultatele cercetărilor de la Tropaeum Traiani, Sector B, campania 2014 – Alina Mușat Streinu (MNIR)

Cercetările din Sectorul B al cetății *Tropaeum Traiani* din campania 2014 au avut ca scop verificarea arheologică a rezultatelor obținute în urma cercetărilor geofizice realizate de ing. Florin Scurtu. Au fost trasate două secțiuni noi, numite convențional SG 13 și SG 14, și s-a continuat cercetarea în SG 5, trasată în 2007, aflată în imediata vecinătate a celor două secțiuni menționate. Cercetările arheologice le-au confirmat pe cele geofizice, fiind puse în evidență mai multe construcții care aparțin nivelului roman târziu.

Castrul roman de la Câmpulung – Jidova. Campania 2014 – Constantin C. Petolescu, Florian Matei-Popescu (IAB), Ion Dumitrescu (MJ Argeș)

Cercetările arheologice din cursul anului 2014 s-au desfășurat în suprafața cuprinsă între *horreum* – la V, clădirea comandamentului (*principia*) – la E, *via principalis* – la S și linia (imagine) care unește capetele nordice ale cădirilor *horreului* și *principiilor* (36,50 × 13 m).

Ca obiectiv principal, s-a urmărit clarificarea aspectelor legate de compartimentarea interioară a barăcii de lemn, cercetate parțial în anii 2010–2013. S-a avut în vedere, de asemenea, secționarea gropilor de stâlpi de pe rândurile I și V, identificate în campaniile precedente, și s-a urmărit stabilirea funcționalității gropii circulare, de mari dimensiuni, apărute la S de clădirea cu hypocaust, carourile B2–B3.

Secționarea gropilor de stâlpi ne-a relevat o situație similară celei întâlnite și în cazul barăcii cercetate în *retentura dextra*. Construcția de lemn, de mari dimensiuni, 32 × 8 m, era susținută de stâlpi, trunchiuri groase, circa 30 cm în diametru, iar interiorul ei era compartimentat în două șiruri de încăperi, posibil despărțite printr-un coridor median.

Groapa de mari dimensiuni avea profilul în formă de pâlnie, cu secțiunea circulară. De la nivelul la care a fost surprinsă, se adâncea până la 2,45 m, străpungând solul aluvionar.

După cum am subliniat și în rapoartele din anii precedenți, construcția de lemn este anterioară celei de piatră, care este ridicată în partea nordică a suprafeței cercetate de noi și interpretate, în raportul din MCA IX, 1970, drept „clădirea ofițerilor”.

Termele militare romane de la Voinești. Campania 2014 – Constantin C. Petolescu, Florian Matei-Popescu (IAB), Ion Dumitrescu (MJ Argeș)

În anul 2013, au fost reluate cercetările în termele castrului de la Voinești, săpături determinate de inițiativa autorităților locale de a demara un proiect de restaurare a lor.

Săpăturile din anul 2013 au dus la interceptarea a două șiruri de încăperi, primul compus din trei încăperi și al doilea din două. Podeaua camerei dinspre V, din primul șir de încăperi, era susținută pe *pilae* de hipocaust, iar în peretele sudic al încăperii au fost observate două bolți realizate din cărămidă, ce permiteau aerului cald să circule dintr-o încăpere în alta. Către est, șirul de încăperi se încheia cu o cameră absidată. Podeaua acesteia și parte din tencuiala de pe pereți erau destul de bine conservate.

În campania 2014, săpătura a fost extinsă cu scopul de a surprinde limita sudică a edificiului. A fost dezvelită, aproape în întregime, o încăpere de mari dimensiuni (7,20 × 5,80 m), dispusă pe latura sudică a termelor, și care face parte din cel de-al doilea șir de încăperi interceptate în campania precedentă. Structurile observate – *pilae*, părți din podea, piloni de susținere a podelei, precum și canalul de evacuare a apei, au permis stabilirea funcționalității acestei încăperi, respectiv un bazin de apă caldă.

Amfiteatrul militar de la Drobeta – Constantin C. Petolescu, Florian Matei-Popescu, Ștefan Vasiliță (IAB), Marian Neagoe (MRPF Turnu Severin)

Campania din anul 2014 și-a propus, în primul rând, cercetarea intrării vestice a amfiteatrului. Deschiderea porții măsoară 6 m, fiind, se pare, poarta principală a amfiteatrului. La circa 2,50 m

distanță, s-a identificat pragul intrării, compus din patru blocuri de piatră. La capetele blocurilor se observă niște icuri (la capătul nordic al primului bloc; între blocurile 1 și 2; între blocurile 3 și 4; la capătul sudic al blocului 4, spre locul unde reîncepe ringul arenei); acestea serveau probabil la fixarea canaturilor porților. Astfel, porțile laterale se deschideau spre interior, iar cele interioare spre exterior. Pe cuprinsul suprafeței investigate, au apărut, în afară de obișnuita ceramică, numeroase cărămizi, unele purtând ștampila *l(egionis) V M(acedonicae)*; unele cărămizi (întregi) au formă ușor trapezoidală în plan, fiind posibil să fi fost utilizate la o intrare boltită. Profilul malului de est al suprafeței (înalt de circa 2,70 m) prezintă la bază o linie clară de arsură (la nivelul pragului), iar deasupra, în special spre zona de contact cu linia ringului, un strat de nivelare (?) cu arsură.

Tot în această campanie au continuat cercetările, începute în campania precedentă (2013), la poarta sudică a cetății. Intrarea dinspre ringul de piatră măsoară 4,30 m; cea dinspre exterior 5,20 m (-5,70 m). Probabil că, spre interior și exterior, intrarea era sub formă de boltă, deoarece s-au descoperit numeroase fragmente de cărămizi; deasupra era un acoperiș cu țigle. Zidul din stânga (brațul vestic) al intrării a fost descoperit încă din anul precedent. Acest zid străpunge malul, chiar în zona de contact cu ringul; măsoară 3 m (capătul dinspre S, spre Dunăre, a fost distrus de o conductă de apă, care parcurge zidul pe cea mai mare parte a lungimii). În zona din fața pragului, a apărut o monedă tip PROVINCIA DACIA de la Herennia Etruscila. Ulterior, probabil pe la începutul secolului al IV-lea, intrarea a fost barată. Bararea constă în două niveluri de piatră, iar deasupra s-a așezat un mare bloc de piatră. Din această zonă provine o monedă de bronz purtând efigia lui Galerius (anul 308?).

Rezultatele campaniei din anul 2014 demonstrează că amfiteatrul de la Drobeta a durat până după mijlocul secolului al III-lea, fiind distrus cu ocazia invaziilor populațiilor barbare. Viața romană revine însă la începutul secolului al IV-lea (așa cum arată descoperirile monetare).

Noi descoperiri arheologice în Munții Banatului. Fortificația de pământ de pe dealul Tâlva Blidarului (jud. Caraș-Severin) – Adrian Ardeț, Lavinia Grumeza, Dimitrie Pavel Negrei (MJERG Caransebeș).

Cea mai importantă descoperire arheologică din anul 2014 din Banat a fost efectuată în Valea Almăjului (com. Dalboșeț, jud. Caraș-Severin).

Pe Dealul Blidarul au fost identificate materiale arheologice (bucăți mărunte de chirpici provenite, cel mai probabil, de la locuințe și vetre de foc), precum și o fortificație de pământ, de unde au rezultat fragmente ceramice din perioada romană.

Fortificația are formă neregulată, cu laturile de diferite dimensiuni (latura sudică 112 m, cea estică 170 m, cea nord-estică 65 m, cea nord-vestică 160 m, cea vestică 95 m, cea sud-vestică 60 m), cu val și șanț de apărare. Valul este construit din pământ și piatră, având lățimea de 3,20 m și înălțimea de 1,40 m, șanțul are lățimea de 2,10 m și adâncimea de 1,40 m.

Tibiscum. Cercetări arheologice 2014 – Adrian Ardeț, Lavinia Grumeza (MJERG Caransebeș), Imola Boda (UBB Cluj).

Cercetările arheologice sistematice în cel mai important sit arheologic din Banat au continuat și în anul 2014, prin dezvelirea a două suprafețe, de 2 × 6 m și 2 × 4 m, în incinta clădirii XIV. Lucrările la această nouă clădire descoperită au început încă din anul 2003. Au fost surprinse patru niveluri de construcție, ce pot fi datate pe parcursul secolelor II–IV p.Chr.

Halmyris 2014. Cercetarea arheologică preventivă pentru proiectul „Punct de informare turistică și Muzeu” – George Nuțu (ICEM–GS), Mihail Zahariade (IAB), Diana Stan, Camelia Geanbai, Marian Mocanu (ICEM–GS), Simina Stanc (U „Al.I. Cuza” Iași)

Autorii prezintă rezultatele cercetărilor arheologice, efectuate între 11 septembrie și 7 noiembrie 2014, în aria *extra muros* a orașului *Halmyris*, în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenului pe care urmează să se desfășoare investiția prevăzută în cadrul proiectului „Punerea în valoare a patrimoniului istoric – Cetatea *Halmyris* – specific zonei pescărești Murighiol”, finanțat de către Uniunea Europeană.

Zona aleasă pentru construcție se află pe un mic platou, în marginea dinspre apă a fostului lac Cruhli Mic, astăzi asanat. Platoul este situat la V de cetate, între valul de apărare exterior (*Valul II*) și cabana ICEM, la aproximativ 50 m de Poarta de Vest a cetății.

Au fost executate cinci secțiuni, care au acoperit întreaga suprafață destinată viitoarei construcții. Toate secțiunile, perpendiculare pe *Valul II*, dar fără a se intersecta cu acesta, au fost orientate V–E, cu o mică deviație spre NV, cu următoarele dimensiuni: 5 × 12 m (S I, S II și S III); 3 × 12 m (S IV), 6 × 3 m (S V). Primul edificiu cercetat este o construcție de chirpici de mari dimensiuni, datată pe baza ceramicii și monedelor în secolul al VI-lea p.Chr. Aceasta suprapune un edificiu din piatră legată cu pământ, orientat NNE–SSV. Edificiul este format din cinci încăperi, dar numai una a fost cercetată integral (R1 în S I). Alte patru încăperi au fost cercetate parțial (R3, R4 și R5 în S I) și R2 în S II. Indicii ale sfârșitului violent, în a doua jumătate a secolului al IV-lea p.Chr., au fost descoperite în încăperea nr. 2, situată în secțiunea II. Pe nivelul de călcare – un pavaj din pietre de dimensiuni mari –, surprins pe toată suprafața cercetată, a fost descoperit un strat gros de cenușă. Ceramica și numeroasele monede descoperite indică distrugerea edificiului în timpul invaziei gotice din deceniul șapte al secolului al IV-lea p.Chr. Zidul de E al încăperii a fost demantelat ulterior până aproape de fundație, iar folosirea acesteia în secolul al V-lea p.Chr., în contextul refacerii și extinderii spațiului locuibil al edificiului, este incertă.

O fântână și ruinele a două edificii, dintre care unul cu absidă orientată spre V, au fost descoperite în secțiunile III și IV. Acestea au fost construite la sfârșitul secolului al III-lea p.Chr. și distruse în timpul invaziei gotice din deceniul șapte al secolului al IV-lea p.Chr.

În aceeași campanie a fost cercetat și un cuptor pentru ars materiale de construcție, situat în malul unei faleze din lut, la cca 200 m SE de cetate. Acesta are formă rectangulară, pereți de susținere interiori și este orientat V–E, cu *praefurnium*-ul la E. Ceramica descoperită în apropierea sa se datează în secolul al IV-lea p.Chr., dar nu este exclusă și posibilitatea unei datări mai târzii.

Materialul arheologic descoperit este bogat și variat din punct de vedere funcțional. A fost descoperite în mare cantitate de ceramică din perioada romană târzie și bizantină timpurie. Formele romane timpurii sunt rare și numai câteva fragmente de ceramică tip *Pontic red slip* și *terra sigillata* pot fi amintite. Amforele aparțin în majoritate tipurilor LR 1 și LR 2. Ceramica uzuală constă în oale de producție locală și de import, în timp ce, în cadrul *vasa escaria*, predomină farfuriile din tipurile *Hayes 3* și *Hayes 101–104*. Opațele sunt tipice pentru secolele IV–VI p.Chr. În afară de câteva importuri nord-africane, majoritatea opațelor aparțin atelierelor locale.

Obiectele din metal reprezentative sunt: o serie de ace de păr din bronz, o fibulă fragmentară de tip *Zwiebelknopffibel*, caracteristică secolului al IV-lea p.Chr., și două fibule dateate în secolele V și VI p.Chr.

Majoritatea obiectelor de sticlă o constituie paharele cu picior, așa-numitele *stemmed gobblots*, comune contextelor de perioadă romană târzie și bizantină timpurie. Câteva pahare fragmentare de tip *Nuppen glaser* au fost descoperite în nivelurile din secolul al IV-lea p.Chr. Două fragmente de boluri decorate în tehnica *cut glass* au fost descoperite în secțiunea III, pe un nivel datat cu o monedă din secolul al III-lea p.Chr. Este surprinzătoare cvasiabsența opațelor de sticlă cu baza conică, atât de comune în secolele V–VI p.Chr. Un singur exemplar tipic a fost descoperit, deși nu putem exclude apartenența la acest tip a unui mare număr de panouri de sticlă oliv.

În timpul cercetărilor au fost descoperite și câteva obiecte din os: doi piepteni, pe un nivel din secolul al VI-lea p.Chr., împreună cu câteva fragmente de corn de cerb cu urme de prelucrare; o închizătoare de tașcă (*Taschenbeschläg*), datată cu monede din secolul al V-lea p.Chr.

Poarta de nord-est, cazarma și complexul arhitectonic de pe latura estică a cetății de la Halmyris – Mihail Zahariade (IAB), Lucian Mureșan (MJIA Prahova), Ioana Crețulescu (U București).

În campania din anul 2014 a continuat degajarea în suprafață a arealelor 21–22 G și a turnului sudic (T 2) al porții nord-estice în faza ei Iustinianică (20 d 1–5). De asemenea, în scopul identificării străzii care conduce spre interiorul T 2 al fazei Tetrarhice, au fost deschise patru noi suprafețe (4 × 4 m) în 21 f 1–2.

În arealele 21–22 G a continuat cercetarea edificiului III, adosat zidului de incintă estic. Clădirea prezintă două intrări simetrice pe latura vestică și o intrare cu trepte pe latura nordică. Ambele au fost blocate într-o fază ulterioară, databilă spre sfârșitul secolului al VI-lea. Edificiul prezintă trei faze constructive, în care au loc, succesiv, compartimentări ale spațiului locuibil și pavări, în cel puțin în două faze. Este de remarcat că latura nordică a edificiului este vizibil rotunjită, element caracteristic încă din momentul inițial al construcției.

Marea piață care se dezvoltă spre V, spre *cardo maximus* și basilica episcopală, a prezentat și în campania din anul 2014 aceleași caracteristici observate încă de la început: pavaj (în prezent deranjat pe alocuri) din plăci de șist sau calcar îmbinate direct pe solul galben pe care s-a așternut anterior, printr-o operație de nivelare generală, un strat de nisip de Dunăre.

În 20 d 1–5 s-a continuat degajarea generală a turnului 2 (din perioada Iustinianică), urmărindu-se totodată legătura cu latura nordică a turnului 2 (T 2) din epoca Tetrarhică. Cu acest prilej, s-au obținut date noi despre structura și tehnica constructivă a zidurilor turnului din epoca Iustinianică. A fost descoperit pilonul central al turnului care susținea suprastructura. În spatele turnului a fost cercetată o clădire rectangulară, al cărei rol urmează să fie precizat în anul 2015. Colțul său sud-estic este de asemenea rotunjit, din motive încă necunoscute. Au fost executate sondaje la marea cazarmă dintre edificiul III și turnul Iustinianic.

Arheologia epocii medievale

Cercetări în necropola aparținând epocii bizantine de la Nufăru (jud. Tulcea). Date arheologice și antropologice (campania 2014) – Oana Damian (IAB), Mihai Vasile, Daniel Ene (MNIR), Gabriel Vasile (IAB)

Cercetările arheologice programate și preventive, desfășurate începând din anul 1978 în intravilanul localității dunărene Nufăru (jud. Tulcea), au dezvăluit o cetate bizantină construită *a fundamentis* în ultimul sfert al secolului al X-lea, ce a evoluat ca o așezare de tip urban, cu niveluri de locuire documentate stratigrafic până la mijlocul veacului al XIII-lea. În punctul cel mai nordic al promontoriului stâncos pe care se desfășoară așezarea, numit *Trecere bac*, a fost cercetat, în campaniile 1999–2002, 2004–2014, un spațiu fortificat și de acostament, transformat în zonă funerară și ulterior de locuire. Prezentarea se axează pe descoperirile funerare (438 de complexe, dintre care 22 descoperite în campania 2014) aparținând epocii medio-bizantine. Se remarcă o grupare de 16 morminte, cercetate într-o suprafață de la N de zidul instalației portuare, caracterizate, ca ansamblul necropolei, prin: ritul exclusiv al înmormântării, orientare V–E, ordonare în șiruri paralele, înmormântări individuale (evidențindu-se și existența unui mormânt dublu), probabil în sicrie, în decubit dorsal, cu brațele în diverse poziții – variantele cu antebrățele pe piept, abdomen, bazin, umeri sau pe lângă corp, cu subvariantele lor, suprapuneri de complexe funerare și reînhumări; trei morminte conțineau drept inventar obiecte de podoabă pentru cap și gât.

Analiza antropologică a celor 22 de schelete a urmărit evidențierea stării generale de conservare (modificări tafonomice) și reprezentare a fiecărui schelet în parte, sublinierea unor aspecte demografice (determinarea sexului, estimarea vârstei la deces, repartitia indivizilor pe sexe și pe clase de vârstă), precum și estimarea staturilor scheletice atât în cadrul subiecților adulți, cât și al subadulților (copii, 3–12 ani). De asemenea, au fost identificate o serie de condiții patologice, au fost observați markerii stresului funcțional (biomecanic) și a fost evidențiat un set de caractere nonmetrice (epigenetice) de la nivelul craniului și scheletului postcranian.

Săpătură mică, perspective ample: Sighișoara Dealul Viilor – campania 2014 și oportunități viitoare – Daniel Spănu (IAB)

Din cauza finanțării extrem de restrânse, la poalele Dealului Viilor de la Sighișoara a fost cercetată, în campania din anul 2014, doar o suprafață mică, de 6 × 2 m. Sondajul a fost realizat în extremitatea sud-vestică a punctului numit *Necropolă*. Sub stratul arabil și sub o depunere de deșeuri moderne cu materiale de construcție extrem de dură (nivelată recent) a fost identificat colțul unei locuințe adâncite, dotate cu o instalație de foc, amenajată din lespezi mari de piatră, săpată lateral în pământ. Cele câteva fragmente ceramice descoperite sunt inexpressive cronologic, dar modul de amenajare a instalației de foc sugerează o datare a locuinței în secolele VII–VIII p.Chr. Rezultatele campaniei din anul 2014 sunt deci modeste. Ele indică însă că limitele sitului arheologic nu au fost atinse. Acest aspect a determinat colectivul de cercetare să revizuiască strategia de viitor a cercetărilor din Dealul Viilor. În acest sens a fost inițiat un nou proiect de cercetare denumit „Arheologia zonei aflate la est de orașul Sighișoara” și conceput ca o colaborare între Institutul de Arheologie din

București, Muzeul de Istorie din Sighișoara și Muzeul Județean Mureș din Târgu Mureș. Noul proiect de cercetare, cu un colectiv sporit, își propune, pe de o parte, să continue cercetarea în punctul „Necropolă” și, pe de altă parte, să extindă aria de cercetare arheologică dincolo de limitele acestui punct, către E și V, de-a lungul terasei Târnavei Mari

Locuirea din secolele XII–XIII de la Sighișoara Dealul Viilor – punctul Necropolă –
Adrian Ioniță (IAB)

Pe cuprinsul punctului *Necropolă* s-au descoperit și o serie de complexe și materiale care țin de orizontul de locuire al secolelor XII–XIII. De-a lungul celor aproximativ 15 ani de cercetări arheologice, au fost identificate aici 12 complexe (locuințe, vetre, gropi, o aglomerare de pietre, cărbune și bucăți de chirpici). Majoritatea au fost scoase la iveală ca urmare a practicării unor sondaje în zona exterioară ariei funerare.

Au fost recoltate 129 de obiecte, dintre care 116 fragmente ceramice aparținând unor vase și 13 diverse alte piese, provenind din șapte complexe, precum și *passim*. Cele 13 obiecte (șapte de metal, cinci de os și o gresie) servesc unor scopuri variate – unelte, ustensile, arme, diverse alte întrebuințări sau nu au o funcție pe care să o putem descifra deocamdată.

Aceste descoperiri se adaugă altor 15 complexe (șapte locuințe, șase gropi, un cuptor, o vatră) cercetate la Sighișoara Dealul Viilor în anii 1976–1987 în punctul *Așezare* – situat pe aceeași terasă a Târnavei, în aval, la circa 300 m față de punctul *Necropolă*, completând în acest fel orizontul locuirii secolelor XII–XIII pe malul drept al Târnavei.

Cercetările arheologice de la Târgșorul Vechi. Campania 2014 – Andrei Măgureanu (IAB), Bogdan Ciupercă, Alin Anton (MJIA Prahova)

Situl arheologic de la Târgșorul Vechi se află la 9 km. NV de orașul Ploiești. Situat la dreapta drumului județean Ploiești – Strejnic – Târgșorul Vechi, se întinde cu precădere pe malul stâng al pârâului Leaota (astăzi secăt).

Cercetarea arheologică a perimetrului rezervației a început în 1956 și, de atunci, a continuat fără întreruperi.

În anul 2014, colectivul format din Andrei Măgureanu, Bogdan Ciupercă, Alin Anton, la care s-a alăturat și Cătălin Constantin, și-a propus concentrarea cercetărilor arheologice în zonele a două monumente medievale: Curtea domnească și Biserica „Albă”. Succint, menționăm că pentru aceasta din urmă a fost identificată o nouă fază constructivă, iar cimitirul din zona ei indică existența altui edificiu de cult, în timp ce, în zona Curții Domnești, au fost descoperite noi structuri de zidărie (tainite, pavaje...) care, alături de cele opt cuptoare pentru var (primele de acest fel cercetate la Târgșorul Vechi), sugerează o nouă perspectivă asupra evoluției spațiului în evul mediu.

În afara descoperirilor medievale, menționăm identificarea unui mormânt aparținând culturii Glina, a unei structuri de zid probabil din epocă romană, a unui mormânt de inhumatie din necropola Sântana de Mureș, ca și a unui nivel de locuire preistoric în zona Bisericii „Albe”.

Considerații privind anvelopa de fortificații a cetății bastionare Timișoara. Contragarde I –
Alexandru Szentmiklosi (MB Timișoara)

Obiectivul *Timișoara – City Business Center, clădirea E*, se află în colțul sud-vestic al Pieței Timișoara 700, pe locul fostei fabrici Moda Tim. City Business Center, clădirea E este ultima dintre cele cinci clădiri ale complexului. Cercetările arheologice preventive, desfășurate începând din iulie 2013 până în aprilie 2014, au dezvelit fundațiile capătului sudic al contragardei I, fundația escarpei nordice a redanului triplu XXVII și unul dintre cele patru stăvilare care au deservit șanțurile de apărare ale cetății.

Descoperirile legate de fortificația bastionară din secolul al XVIII-lea aparțin contragardei I, care, împreună cu contragarde VII, a protejat Bastionul VII Eugeniu de Savoia. În fața contragardei I a fost dezvelită contraescarpa care marca începutul *glacis*-ului. Modul de amenajare a substructurii de lemn de la baza fundațiilor escarpei și contraescarpei indică faptul că jumătatea sudică a contragardei I s-a aflat într-o zonă în care pânza de apă freatică a fost mai sus, în timp ce jumătatea nordică a fost construită pe un teren mai înalt.

Șanțul de apărare dintre zidurile de cărămidă a contragardei și a contraescarpei a fost amenajat, în mai multe rânduri, cu cunete de deversare a apei care circula prin șanțuri.

Deosebit de spectaculoasă a fost dezvelirea unuia dintre cele patru stăvilare care au deservit bastionul. Stăvilarul de la City Business Center, clădirea E, a avut o refacere majoră, ocazie cu care, prin corpul și bazinul deversor, a fost amenajată o rigolă de evacuare a apelor reziduale din șanțul de apărare. Sistemul de construcție a stăvilărului a evidențiat nu numai gradul ridicat de profesionalism al proiectanților și al topografilor militari, ci și efortul logistic solicitat de construirea acestui baraj mobil.

Cercetările arheologice preventive de la obiectivul Timișoara – City Business Center, clădirea E, au adus informații importante privind sistemul de construire a fortificației bastionare din secolul al XVIII-lea, și, în mod special, legat de amenajarea stăvilărului.

În prezent, stăvilarul este singura construcție hidrotehnică din Europa secolului al XVIII-lea care a fost cercetată, conservată și expusă în aer liber.

REZUMATE. COMUNICĂRI

Analiza petrografică a materiilor prime din nivelul IV de la Lespezi – Lutărie (com. Gârlești, jud. Bacău): implicații pentru siturile paleoliticului superior de pe valea Bistriței mijlocii și inferioare – Alexandru Ciornei (CI)

Comunicarea are ca obiectiv prezentarea rezultatelor principale ale analizei petrografice a materiilor prime de la Lespezi – Lutărie, analiză desfășurată în două etape, pe parcursul anilor 2013–2014, pe un lot de piese selectate din nivelul IV (Gravettian, paleolitic superior). Prima etapă a constat în selectarea materialului și analiza macroscopică (culoare, textură, spărtură, luciu, transluciditate), criteriile ce au permis separarea mai multor categorii generale de materii prime (gresii, șist negru, menilit, silicolite cenușii, silicolite nodulare din cretă) și extragerea unui lot reprezentativ de probe pentru realizarea secțiunilor subțiri (20 la număr). Analiza microscopică a urmărit determinarea constituenților primari, a tipurilor de fosile și abundenței lor, mineralogiei, texturii și fabric-ului sedimentar și diagenetic. Analiza microscopică a validat categoriile generale de materii prime și cele mai multe dintre varietățile determinate macroscopic, permițând caracterizarea de detaliu a 16 varietăți de materii prime.

Acest studiu a relevat faptul că tipurile de materii prime diferențiate anterior (gresii, șist negru, menilit, silex) au o mai mare diversitate petrografică. Pe baza caracteristicilor externe ale probelor analizate (aspectul cortexului), s-a pus în evidență faptul că aceste materii prime au fost colectate din surse aluviale (depozite de pietrișuri), compuse din materiale cu grade diferite de rulare și transport de către ape. Diversitatea petrografică reflectă ocurența naturală a acestor varietăți în depozitele geologice din constituția pânzelor de Tarcău și Vrancea, ocurență dublată de prezența acestor varietăți (așa cum o sugerează caracteristicile externe ale cortexului) în diferitele depozite aluviale de pe râurile și pâraiele care străbat Carpații Orientali în zona de studiu. Proveniența acestor materii prime nu a fost încă stabilită (probele și informațiile colectate în cadrul cercetărilor de teren fiind încă în curs de procesare), fapt care împiedică deducerea distanței față de surse (aria de aprovizionare) și a distanțelor de transport al diferitelor varietăți. Ținând cont de ocurența locală a celor mai multe dintre varietățile determinate, se poate afirma că aprovizionarea cu materii prime a sitului de la Lespezi – Lutărie s-a realizat din surse aluviale locale (sub 50 km). Prezența silicolitelor nodulare, atribuite Cretacului superior, în materia primă de la Lespezi și lipsa menționării unor depozite cu astfel de silicolite în literatura geologică a zonei de studiu sugerează faptul că o parte din materia primă ar fi putut fi adusă din surse distanțe (peste 50 km), precum Valea Prutului mijlociu sau chiar Valea Dunării inferioare.

Exploatarea bizonului în paleoliticul superior la Buda (jud. Bacău) – Valentin Dumitrașcu (IAB), Ștefan Vasile (U București)

Situl de la Buda (jud. Bacău) a fost cercetat pentru prima oară în 1952, fiind prelevate, alături de materialul litic, numeroase resturi osoase. O mică parte dintre acestea au fost studiate și publicate în acea vreme. După 60 de ani, noi săpături au fost efectuate, fiind descoperite alte materiale, în contexte similare celor din vechile cercetări. Aproximativ 90% dintre fragmentele scheletice aparțin bizonului de stepă, restul provin de la ren, cal și cerb.

Prezentarea a oferit o imagine de ansamblu a modului de exploatare a principalei specii vânată, bizonul, prin prisma studiului arheozoologic al resturilor osoase prelevate din săpăturile vechi și recente

Paleoliticul superior din Bazinul Ceahlău (jud. Neamț). O sinteză a cercetărilor recente – Mircea Anghelino, Loredana Niță (UV Târgoviște)

În rețeaua de locuri paleolitice pluristratificate situate pe cursul montan al Bistriței, aceea de la Bistricioara acoperă, în cele patru situri cercetate până în prezent, un interval cronologic impresionant, de aproape 12 milenii. Siturile identificate pe terasa mijlocie (40 m) și cele inferioare (18, respectiv 7 m) ale Bistriței au oferit arhive geologice și colecții litice consistente, ale căror trăsături particulare fac obiectul studiilor radiometrice și tehnologice în curs de desfășurare. Prezentarea de față își propune o trecere în revistă a datelor deja obținute, precum și contextualizarea lor în cadrul crono-cultural, definit de stadiul actual al cercetării, al paleoliticului superior de pe Valea Bistriței.

Prelucrarea dinților de *Sus scrofa* în așezarea mezolitică de la Icoana (jud. Mehedinți) – Monica Mărgărit (UV Târgoviște), Adina Boroneanț (IAB)

Situl de la Icoana (jud. Mehedinți) este situat la baza masivului Ciucarul Mic, în zona Cazanelor Mici (com. Ieșelnița, jud. Mehedinți). Datele radiocarbon sugerează existența a două perioade scurte de locuire pe durata mezoliticului timpuriu și final. Situl a furnizat o cantitate importantă de utilaje atribuite industriei materiilor dure animale, confecționate din os, corn de *Cervus elaphus* și canin de *Sus scrofa*. Prezentul studiu se oprește asupra acestei ultime materii prime, ce pare să reprezinte, pentru spațiul sud-est european, o amprentă a mezoliticului (în neolitic, numărul pieselor din canin de *Sus scrofa* descrește contant, acestea devenind sporadice la nivelul eneoliticului). S-a urmărit atât identificarea schemelor de transformare a dintelui, cât și a posibilelor stigmatice funcționale, care ne-ar putea oferi indicii privind modul de utilizare a pieselor. Ele par să fi fost destinate prelucrării materialelor vegetale (lemn, scoarță). Tipologic, piesele de la Icoana au fost repartizate în *racloire*, dălțițe, unelte duble și elemente de podoabă. Nu lipsesc nici resturile de debitaj, ceea ce ne demonstrează o prelucrare *in situ* a pieselor. Materia primă (obținută prin extracție, de la animalele sacrificate) pare să fi fost la îndemână, studiile faunistice existente indicând predominanța suidelor și cervidelor.

Datarea cu radiocarbon a obiectelor de lemn din neoliticul timpuriu din sudul României – Janusz K. Kozłowski (UI Varșovia), Tomasz Goslar (LR Poznan), Cosmin I. Suci (MB Timișoara), Pavel Mirea (MJ Teleorman)

Două probe prelevate din contexte neolitice timpurii din siturile de la Măgura și Grădinile au furnizat rezultate surprinzătoare, care au nevoie de explicații suplimentare. Continuarea analizelor și cercetărilor a dus la concluzia că populația neolitică din sudul României căuta și folosea în mod intenționat lemn fosilizat, existent în cantități importante pe văile râurilor de pe pantele Carpaților.

Cercetările arheologice preventive și studiul artefactelor din materii dure animale – Turdaș – „Luncă” 2011 – Corneliu Beldiman (UCDC București), Sabin Adrian Luca (MN Brukenthal), Diana-Maria Sztancs (UCDC București)

Cercetările arheologice de mare amploare, prilejuate de șantierul autostrăzii A1 (tronsonul Deva – Sibiu) în binecunoscutul sit de la Turdaș-„Luncă” (jud. Hunedoara), au prilejuit descoperirea a numeroase structuri, complexe și amenajări, precum și recuperarea unui inventar arheologic foarte bogat și variat.

Unul dintre loturile importante este compus din 40 de artefacte din materii dure animale databil în neo-eneolitic, recuperat din complexele explorate prin cercetările preventive realizate în anul 2011.

Este vorba de piese confecționate din materiale diverse: oase de mamifere domestice și sălbatice, corn de cerb și căprior etc. Ele se încadrează tipologic în categoria uneltelor (vârfuri diverse, netezitoare) și a materiilor prime aflate în diverse stadii de procesare.

Prezentarea a oferit primele rezultate ale studiului complex al acestor artefacte, obținute prin aplicarea metodologiei actuale a domeniului și prin recurgerea sistematică la analiza microscopică, urmărindu-se elucidarea problemelor legate de confecționarea și utilizarea artefactelor.

Demersul a permis realizarea unei baze de date și a unei bănci de imagini digitale care îmbogățesc documentația asupra industriei neo-eneolitice a materiilor dure animale din partea de sud-vest a Transilvaniei.

Materialele studiate exemplifică modul în care cercetările preventive de amploare contribuie la îmbogățirea repertoriului cunoștințelor noastre referitoare la importantul capitol al vieții omului preistoric care este *paleotehnologia*, i.e. industria materiilor dure animale.

Paleoeconomia animalieră a comunității gumelnițene de la Taraschina (jud. Tulcea) – Adrian Bălășescu, Valentin Radu (MNIR), Laurent Carozza (CNRS), Cristian Micu (ICEM–GS)

Situl arheologic de la Taraschina (com. Maliuc, jud. Tulcea) este situat în mijlocul Deltei Dunării și face obiectul unui studiu inter- și pluridisciplinar încă din 2009, în cadrul unei colaborări româno-franceze (Mission archéologique *Delta du Danube*). Principalul obiectiv al acestui proiect de cercetare este de a studia de o manieră globală și integrată procesele de co-evoluție a societăților preistorice cu mediul lor.

La Taraschina, în cadrul secvenței stratigrafice atribuite Eneoliticului (cultura Gumelnița), s-au analizat peste 13 000 de resturi faunistice, care ilustrează o mare varietate taxonomică de specii. Dintre cele 44 specii identificate, 13 sunt moluște, 11 pești, o reptilă, o pasăre și 18 mamifere. Prezența lor este rezultatul practicării unor activități precum culesul moluștelor, pescuitul, vânatoarea și creșterea animalelor.

Culesul moluștelor și pescuitul erau importante pentru comunitatea de la Taraschina mai ales în perioada estivală. Consumarea țestoaselor acvatice constituia, fără îndoială, o practică obișnuită a acestor locuitori, dată fiind prezența acestui taxon în toate structurile studiate.

Vânătorii are o contribuție redusă la dieta comunității. Cele 13 specii sălbatică identificate ne sugerează un mediu natural extrem de diversificat și bogat, caracterizat prin: păduri, ce adăposteau mistrețul și pisica sălbatică; spații deschise, demonstrate prin prezența celor două specii de cai și iepurele de câmp; lizieră, sugerată de bour și de câprior.

Studiul resturilor faunistice a relevat că activitatea de creștere a animalelor, în principal ovicaprine și bovine, juca un rol foarte important în paleoeconomia animalieră. Profilele de abataj ne arată o exploatare mixtă orientată către obținerea de carne și produse secundare (lapte). Activitatea de creștere a rumegătoarelor (ovicaprine și bovine) indică existența unor spații deschise sau degradate în apropierea sitului, susceptibile de a furniza hrană (iarbă) necesară pentru exploatarea acestor animale. Porcinele, crescute în special pentru consum, sunt prezente într-o cantitate redusă, ceea ce ilustrează că importanța lor este neglijabilă în cadrul paleoeconomiei animaliere de la Taraschina.

Această comunicare științifică a fost realizată în cadrul proiectului CNCS – UEFISCDI, PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 și misiunea arheologică „Delta du Danube”.

Discuții privind o categorie de piese ceramice din Eneoliticul Timpuriu de la Dunărea de Jos – Vasile Opriș (MMB), Cătălin Lazăr (MNIR)

Începutul perioadei eneolitice în sud-estul României și nord-estul Bulgariei este marcat de producerea și utilizarea de ceramică având caracteristici comune. Pe baza particularităților de formă și decor întâlnite pe recipientele ceramice, complete sau fragmentare, precum și a asocierilor dintre acestea, a fost definită – în sfertul al doilea al secolului trecut – ceramica de tip Boian A, redefinită apoi drept ceramică de tip Boian–Vidra, dând aproape concomitent „naștere” fazei cu același nume. Este urmată de faza denumită Boian – Spanțov (sau de tranziție), ultima din seria evolutivă a culturii Boian.

Din repertoriul de forme ceramice specifice acestei perioade ne-au atras atenția așa-numitele „cutii-suport” sau „suporturi paralelipipedice”. Probabil aspectul cel mai interesant al acestei categorii de suporturi îl reprezintă evoluția lor cronologică, limitată aproape exclusiv doar la comunitățile culturii Boian din cadrul fazelor finale (Vidra și Spanțov). Discuții și posibile interpretări au fost emise încă din prima jumătate a secolului XX, fiind doar formal reluate, fără argumente în plus în studiile ulterioare. Descoperirea unui exemplar parțial întregibil într-o groapă din situl de la Sultana – Ghețarie ne-a trezit interesul privind interpretările evoluției și semnificațiilor acestei categorii, ca și asupra modului lor de distribuție geografică și cronologică. Informațiile obținute în urma studiului au fost atât directe (pentru o parte dintre exemplarele studiate, obținute prin analiză macroscopică), cât și indirecte (din surse bibliografice, cu precădere pentru exemplarele la care nu am avut acces). Pe baza

tuturor datelor colectate, s-a încercat readucerea în discuție, din perspective multiple, a acestui tip de obiect și a rolului său în cadrul comunităților eneolitice timpurii de la Dunărea de Jos.

Această cercetare a fost finanțată prin proiectul „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/137832, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013 (V. Opreș) și a programului Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014 (C. Lazăr).

Obiectele de metal descoperite în așezarea eneolitică de tip tell de la Sultana – Malu Roșu – Adelina Darie (IAB), Gheorghe Niculescu, Migdonia Georgescu, Cătălin Lazăr (MNIR)

Importanța, în cadrul complexului cultural Kodjadermen–Gumelnița–Karanovo VI, a așezării eneolitice de tip *tell* de la Sultana – Malu Roșu este demonstrată și prin descoperirile de obiecte de cupru și aur (unelte și podoabe), încadrate, pe baza datelor ¹⁴C, în intervalul 4500–3900 cal BC.

Materialele studiate constau atât din piese de cupru (majoritatea inedite), reprezentând unelte, cât și din piese de aur, între care se detașează tezaurul de piese de aur – o descoperire deosebită, aflată o perioadă îndelungată în atenția cercetătorilor.

Prezenta comunicare se axează pe analiza caracteristicilor morfologice, tehnologice și funcționale ale obiectelor de metal, raportată la contextele arheologice cunoscute. Existența analizelor arheometrice a permis decelarea elementelor compoziționale ale obiectelor. Prezentul studiu se va extinde în viitor și asupra descoperirilor de artefacte similare din arealul Kodjadermen–Gumelnița–Karanovo VI, având ca scop identificarea tiparelor de reprezentare, aflate în legătură cu aspectele economico-sociale și simbolice ale comunităților preistorice.

Această comunicare științifică se derulează în cadrul programului Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. PN-II-PT-PCCA-2013-4-2302.

Bivalvele în alimentația comunității eneolitice de la Sultana – Malu Roșu (cultura Gumelnița, mileniul V a.Chr.). Date experimentale – Valentin Radu, Adrian Bălășescu (MNIR), Teodor Ignat (MMB), Cătălin Lazăr (MNIR)

Studiul bivalvelor din așezarea eneolitică de la Sultana – Malu Roșu a reușit să surprindă o serie de aspecte interesante, calitative și cantitative, legate de aceste nevertebrate și consumul lor de către comunitățile preistorice. Analiza macroscopică a dus la identificarea unor urme din vechime ce sunt prezente pe suprafața cochiliilor. Dintre acestea s-au selectat doar cele considerate ca fiind rezultate în urma activității voluntare de desfacere a cochiliilor pentru consum. Cum aceste modalități de desfacere a valvelor pot fi multiple, ne-am propus realizarea unui studiu experimental. Protocolul de studiu inițiat a avut drept scop identificarea tuturor activităților necesare, uneltele și materialele utilizate, descrierea cu precizie a diferitelor stigmatе obținute în urma acțiunilor la care bivalvele au fost supuse și timpul necesar de execuție.

Pentru realizarea studiului experimental s-au prelevat 72 de scoici din Dunăre (*Unio tumidus*), împărțite în mai multe loturi de indivizi de dimensiuni cunoscute. Plecând de la stigmatеle funcționale identificate pe materialul arheologic prelevat din situl eneolitic de la Sultana – Malu Roșu, s-au stabilit trei modalități: desfacerea prin lovirea suprafețelor valvelor; desfacerea prin lovirea zonelor de îmbinare a valvelor; desfacerea fără afectarea valvelor. S-au înregistrat uneltele folosite și cuantificat timpul de execuție a fiecărei acțiuni.

Rezultatele experimentului inițiat ne-au arătat că, deși aparent aceste acțiuni pot fi considerate ușor de realizat, ele necesită anumite cunoștințe și uneori chiar abilități particulare. Informația obținută în acest experiment a fost utilizată pentru realizarea de scenarii teoretice ce implică modalitățile de desfacere și consum ale acestor moluște. Astfel, s-au stabilit materialele necesare și s-a estimat timpul presupus de realizarea operațiilor, cantitățile consumate și valoarea lor energetică, efortul individual sau colectiv deșu etc.

Toate aceste date vor putea fi utile pentru viitoarele studii ale bivalvelor de la Sultana – Malu Roșu, dar și din alte așezări preistorice în care este documentat consumul scoicilor. Astfel, se va putea stabili dacă există preferințe pentru o anumită modalitate de desfacere și consum, ca și modul de evoluție a acestor practici de-a lungul perioadei de ocupare a sitului. Comparățiile cu alte așezări din

aria culturii Gumelnița vor contribui la evidențierea anumitor modele în relația om – animal și vor ajuta la înțelegerea diverselor aspecte abordate în stabilirea identităților bio-culturale.

Această lucrare a fost realizată prin programul Parteneriate în domenii prioritare PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

O lume în miniatură. Piese din lut din situl gumelnițean de la Iepurești – La Izlaz (jud. Giurgiu) – Raluca Kogălniceanu (IAB), Ana Ilie (CMNCD Târgoviște)

Printre rezultatele celor cinci campanii de săpătură din situl gumelnițean de la Iepurești – La Izlaz, desfășurate între anii 2009 și 2013, se află și o serie de piese de lut de mici dimensiuni. Dintre acestea, sunt discutate reprezentările miniaturale ale corpului uman (figurine antropomorfe) și o serie de piese miniaturale de mobilier. Abordarea este, în principal, una tipologică, completată de o discuție privind terminologia folosită și încadrarea cronologică a pieselor prezentate.

Tehnici de geovizualizare a siturilor arheologice. Studiu de caz: Valea Mostiștei – Ionela Crăciunescu (IAB)

Geovizualizarea și tehnicile prin care informațiile spațiale pot fi redată în format digital reprezintă un pas important în procesul de analiză a distribuției siturilor arheologice în teren. Cu scopul de a surprinde un model de dispunere a siturilor de pe Valea Mostiștei, am apelat la ajutorul unui sistem informatic geografic (SIG/GIS) pentru a filtra și procesa date spațiale și nonspațiale atribuite acestora. A fost necesară împărțirea datelor și informațiilor pe straturi, în funcție de periodizare și aplicarea unor metode de analiză specifice geografiei tehnice. Rezultatele obținute ne oferă o mai bună vizualizare a modului în care regiunea studiată a fost locuită și s-a dezvoltat din preistorie și până în prezent.

Această cercetare a fost finanțată prin proiectul „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/137832, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

Arheotopografia – o subdisciplină arheologică – Alexandru S. Morintz (IAB)

Lucrarea propune o incursiune într-un subdomeniu arheologic mai puțin abordat, dedicat tehnicilor și instrumentelor topografice utilizate în preistorie și antichitate. Vor fi tratate succint principalele etape de evoluție a acestora, în scopul identificării unor „pattern-uri” corespunzătoare anumitor epoci. Acestea pot facilita identificarea și interpretarea unor artefacte sau complexe arheologice cu conotații topografice.

Precizări pe marginea unei vechi descoperiri: Aldești (jud. Bacău) – Roxana Munteanu (MJ Buzău), Lăcrămioara Istina (CM Bacău)

La începutul anilor '60, pe teritoriul comunei Filipești, au fost desfășurate, de către muzeele de istorie din Roman și Bacău, cercetări arheologice în mai multe situri, publicate sub formă lacunară în primul număr al anuarului Carpica. În urma acestor cercetări s-a marcat pe harta culturii Cucuteni un nou punct, preluat fără informații suplimentare în literatură. Verificând colecțiile muzeale, am constatat că lotul ceramic de la Aldești este suficient de consistent pentru a adăuga câteva detalii la cele puține cunoscute. Pornind, astfel, de la inventarul păstrat în depozitul Complexului Muzeal „Julian Antonescu”, am încercat să lămurim proveniența exactă a ceramicii Cucuteni B de la Aldești și numărul siturilor eneolitice sondate în momentul și locul amintite.

Despre un anumit tip de piesă litică din epoca bronzului din sudul României: capetele de măciucă – Cristian Schuster (IAB), Laurențiu Mecu (CI), Pavel Mirea (MJ Teleorman), Ion Tuțulescu (MJ Vâlcea), Elena Gavrilă (MMB)

Comunicarea are în vedere capetele de măciuci din piatră din mediile culturale ale epocii bronzului din Muntenia și Oltenia. Sunt prezentate piesele recuperate din siturile culturilor Glina, Verbicioara, Tei, Gârla Mare, Bistreț – Ișalnița, Coslogeni și Radovanu. Sunt discutate tipul de descoperire (întâmplătoare, cercetare preventivă, sistematică), contextul arheologic (în așezări – perimetrul unor construcții, gropi, strat; în morminte), gradul de păstrare a măciucilor, materia primă din care au fost lucrate, formele, funcționalitatea (unealtă/armă, obiect de prestigiu).

Sfârșitul mileniului al IV-lea și prima jumătate a mileniului al III-lea a.Chr. în nordul Munteniei. O perspectivă a cronologiei absolute – Alin Frînculeasa, Bianca Preda (MJIA Prahova), Daniel Garvăn (MJ Buzău), Andrei-Dorian Soficar (IA-FR).

La sfârșitul mileniului al IV-lea a.Chr., dinspre steпа eurasiană, apar la Dunărea Inferioară o serie de elemente culturale alogene, ce se adaugă unui fenomen deja prezent de la sfârșitul mileniului al V-lea a.Chr. Astfel, în peisajul monoton de câmpie, apar înmormântările în tumuli de pământ, ce devin realități comune pe un areal vast, de la Munții Urali, Caucazul de nord, Marea Caspică până în Câmpia Panonică. Aceste complexe funerare sunt definite de înmormântări în gropi rectangulare, prezența ocului, a podoabelor din metale prețioase, mai rar vase din lut, arme din metal, care din lemn etc., fiind atribuite unui fenomen/orizont cultural denumit Jamnaja, „pit-grave”, înmormântări cu ocru etc.

Una dintre principalele probleme în cunoașterea fenomenelor ce se petrec, la sfârșitul mileniului IV – prima jumătate a mileniului III a.Chr., la Dunărea Inferioară, este aceea de a defini componenta culturală locală existentă și impactul pe care l-a avut interacțiunea cu comunitățile Jamnaja. Pentru a studia și înțelege acest fenomen, au fost efectuate cercetări arheologice complexe în nordul Munteniei (în 11 tumuli din zona metropolitană Ploiești, în două situri aparținând aceleiași segment cronologic – Moara Vlăsiei și Șoimești), corelate cu studiul unor descoperiri izolate. Au fost reevaluate cercetări mai vechi, cum sunt cele de la Ploiești – Triaj și Smeeni. Au fost realizate 26 de datări radiocarbon, efectuate determinări antropologice, analize metalografice, scanări geofizice etc. Rezultatele obținute au permis conturarea unei imagini complexe asupra perioadei și spațiului studiat.

Dacă pentru prima perioadă, în care apar mormintele tumulare, prezența comunităților locale și interacțiunea acestora cu respectivele complexe funerare este atestată indirect, prin inventarele funerare (vase și piese Coțofeni, Baden), începând cu aproximativ 2800/2700 BC, au fost cercetate situri contemporane atribuite culturii Glina, situate atât la N, cât și la S de arealul tumulilor. Astfel, rezultatele obținute sugerează evoluția și coexistența comunităților Jamnaja în același palier cronologic cu cele Coțofeni târzii și apoi Glina, în prima jumătate a mileniului al III-lea a.Chr. Ulterior, la jumătatea aceleiași mileniu, acest raport se menține și în cazul înmormântărilor cu catacombă și al comunităților Glina târzii și Monteoru timpurii.

„Oricine ai fi tu.....Nu te încrede într-un alt Zeu!”. Complexitatea templului în Mesopotamia mileniului I a.Chr.: cazul Ezidei, templul lui Nabû, în orașele neosiriene și neobabiloniene – Mihaela Dragomir (CI)

Acest studiu încearcă să prezinte în toată complexitatea sa templul mesopotamian al mileniului I a.Chr., folosind ca exemplu Ezida, adică templul lui Nabû, nu doar în spațiul babilonian (Nabû fiind un zeu babilonian, patron al scribilor), din orașele Borsippa și Babilon, ci și în cel neosirian, începând cu capitalele imperiului neosirian Așșur, Nimrud, Ninive, Dur Șarrukîn și continuând cu două cazuri speciale, *Stadttempel* din Guzana și Templul în *Palais* din Hadātu, făcând uz nu doar de rapoartele de săpături, ci și de numeroasele izvoare literare și iconografice.

Templul era înainte de toate casa zeului, construit pentru acesta și nu pentru persoanele care îl frecventau. Vorbim de un loc de cult accesibil doar privilegiaților și nu de un loc de cult colectiv, așa cum este văzută biserica în zilele noastre. Aceasta era funcția principală a templului, care se desfășura în partea cea mai sacră a edificiului, nu doar cea mai interioară, dar și cea mai protejată de orice sacrilegiu, doar foarte puține persoane fiind admise în sanctitatea locului în care zeul locuia.

Însă ar fi greșit să considerăm templele doar ca locuri de cult. Acestea reprezentau și o forță economică esențială pentru dezvoltarea țării. Templul a fost cu siguranță o unitate economică fundamentală pentru tot mileniul I a.Chr., chiar dacă este dificil de stabilit aportul său real la activitățile economice, și pentru că documentele care ne-au parvenit aparțin mai ales imperiului neobabilonian. În schimb, despre templul neosirian ca entitate economică știm foarte puțin, și pentru că, datorită mării cantități de documente care a fost descoperită despre templele neobabiloniene, aproape toți cercetătorii și-au concentrat atenția asupra celor din urmă. În ceea ce privește rolul politic al templelor, putem presupune că a fost unul considerabil, chiar dacă, în marea majoritate a cazurilor, nu există multe informații despre acest aspect.

Dar ar fi greșit să cădem în cealaltă extremă și să credem că toate sanctuarele mesopotamiene ar fi fost mereu structuri foarte complexe. Acest lucru se întâmplă mai ales în cadrul babilonian și mult mai puțin în cel asirian, cu excepția situațiilor în care se alege ca model chiar un sanctuar babilonian, așa cum se întâmplă în cazul templului, foarte complex, al lui Nabû.

Apollo și primele emisiuni monetare din argint de la Histria. Metodă, tradiție și interpretare
– Vasilica Lungu (ISSEE)

Monedele de tip „Apollo”, produse din argint la *Istros*, sunt subiectul unor numeroase publicații apărute în ultimii ani. Cu toate acestea, problematica lor nu pare epuizată, ci, dimpotrivă, se diversifică prin aportul unor dispute savante din ce în ce mai complexe.

Descoperirile izolate și, cu precădere, tezaurele identificate la nord de *Istros* ajută la delimitarea spațiului antic de circulație. Pentru perioada timpurie a monetăriei histriene, cel mai important din serie este tezaurul de la *Orgame/Argamum* (com. Jurilovca, jud. Tulcea), descoperit în anul 1995 și publicat în anul 2000, împreună cu Gh. Poenaru Bordea.

Reluând studiul acestui tezaur, ne propunem să dezbatem două probleme majore: prima este legată de încadrarea cronologică a abandonării tezaurului, pe care o reevaluăm și redatăm la cumpăna dintre al treilea și al patrulea sfert al secolului al V-lea a.Chr.; a doua se referă la iconografia acestor monede, formată din motivul „vultur pe delfin”, asociat cu motivul „două capete umane inversate”.

Semnificația acestei combinații a fost analizată și interpretată în moduri variate. Adăugăm aici o nouă teorie, prin care asociem fiecare element din motivul „vultur pe delfin” constelațiilor corespunzătoare, cunoscute în perioada contemporană emiterii monedelor. Reinterpretarea noastră se bazează pe mai multe criterii, dintre care două sunt esențiale: 1. plasarea *Istros*-ului Pontic în emisfera nordică, corespunzătoare celor două constelații apropiate, *Aquila* și *Delphinus*; 2. apariția acestor monede în secolul al V-lea a.Chr., într-o perioadă în care astronomia greacă era în vogă, iar calendarul astronomic (*parapegma*) devine cel mai important instrument de orientare pentru organizarea comerțului grec în Marea Neagră.

Referitor la al doilea motiv iconografic, una dintre monedele din tezaurul de la *Orgame* – un obol, ne oferă o nouă pistă de interpretare. Moneda prezintă anumite anomalii în relief în jurul capului cu coafura redată „à la grec”; ele pot indica resturile unei coroane – ca la Apollonia, sau chiar o inscripție. Totuși, semnele păstrate sunt distribuite liniar pe lângă unul dintre cele două capete, fără să-i atingă coafura. Ele permit lectura APOLO. O asemenea apariție nu este unică. Dacă se acceptă această identificare, putem propune asocierea capului coafat „à la grec” cu divinitatea greacă Apollo Iatros.

Asupra tezaurului monetar din secolul al IV-lea a.Chr. descoperit la Cuzgun (Ion Corvin, jud. Constanța), în lumina arhivei Muzeului Național de Antichități – Aurel Vilcu (IAB)

Despre tezaurul descoperit la Cuzgun (Ion Corvin, jud. Constanța), la începutul secolului XX, se cunosc în prezent puține detalii. Controversele sunt anul descoperirii, numărul pieselor și structura tezaurului. Cele câteva mențiuni sumare vorbesc de drahme de argint ale orașelor vest-pontice, monede de bronz, ca și de stateri de electrum bătuți la Cyzic. Documente aflate în arhiva Muzeului Național de Antichități, coroborate de informații privind apariția unor piese pe piața de antichități de la Viena, permit reconstituirea momentului descoperirii și a structurii tezaurului. Până în prezent, tezaurul descoperit la Cuzgun, împreună cu cel de la Galați erau considerate dovezi ale pătrunderii la Dunărea de Jos a celor mai timpurii monede din aur nerafinat bătute de Cyzic. Documente aflate în arhivele MNA arată că tezaurul de la Cuzgun nu a conținut stateri bătuți de Cyzic, iar cel descoperit la Galați nu provine din România.

Această lucrare a fost realizată prin programul Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 339/2014.

Faza „preclasică” a davei geto-dacice de la Cârломănești – Mircea Babeș (IAB), Despina Măgureanu (IAB), Sebastian Matei (MJ Buzău)

Datele rezultate în urma cercetărilor desfășurate în anii '70 în situl de la Cârломănești – Cetățuia (jud. Buzău) au permis apariția în revista *Dacia* 19, 1975, a unui important articol semnat de M. Babeș, *Problèmes de la chronologie de la culture géto-dace à la lumière des fouilles de Cârломănești*. Modul de abordare metodologică a problemelor de cronologie relativă și absolută își păstrează actualitatea, iar comunicarea, susținută la distanță de patru decenii, se oprește asupra fazei „pre-clasice” a davei geto-dace de la Cârломănești.

După cercetările din anii 1975–1981, M. Babeș atrăgea atenția asupra prezenței materialelor geto-dace timpurii preclasice, care semnalau o locuire pasageră a Cetățuiei în sec. al III-lea a.Chr., cu

cca un secol înainte de apariția așezării de tip *dava* (cf. vocii Cârломănești din *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, vol. I, 1994, p. 313).

În urma campaniilor de cercetare 2001–2014, au rezultat noi descoperiri, complexe și materiale arheologice, semnificative pentru faza *pre-dava* a locuirii de la Cârломănești. Studiul complet al documentației și analiza materialului ceramic ne-au permis confirmarea și afinarea observațiilor stratigrafice ale campaniilor inițiale și îmbogățirea repertoriului de forme tipice preclasice (oala–clopot și oala–sac; oale–borcan prevăzute cu brâu alveolat sau șir de alveole și cu apucători plate, semicirculare; străchini cu buza arcuită spre interior). Acestea li se adaugă vase de evidentă factură celtică, ceramică elenistică (kantharoi) și o fibulă de tip LT CI.

Au fost descoperite 13 complexe din sec. al III-lea a.Chr. – 12 gropi și o locuință adâncită (bordei), cu trepte de acces și cuptor. Deși rare, complexele sunt răspândite pe întreaga suprafață cercetată (1370 m²). Aceeași situație se poate menționa și în cazul ceramicii timpurii descoperite în strat.

Comparând încadrarea cronologică a materialelor din orizontul pre-clasic de la Cârломănești cu data atribuită în chip tradițional celor mai tipice și mai timpurii artefacte dacice clasice și de import, din același sit – a doua jumătate a sec. al II-lea a.Chr. –, rezultă o diferență, respectiv o lacună cronologică de cca 50 de ani, altfel spus, de una-două generații, timp în care Cetățuia nu va fi fost locuită. Un astfel de hiatus a fost constatat și în alte numeroase așezări în care succesiunea celor două aspecte culturale distincte este nu mai puțin evidentă. Cităm drept exemple bine documentate siturile de la Brad și Răcățuiu în Moldova; Crăsani, Tinosu, Popești, Cetățeni, Pleașov în Muntenia; Băzdăna în Oltenia; Pecica și Cernatu în Transilvania.

În lista descoperirilor atribuite secolelor IV–III a. Chr. din jud. Buzău sunt așezări modeste precum cele de la Cârломănești – Cetățuia și Sărata Monteoru, dar și locuiri importante, cercetate la Pietroasa Mică și Petrișoru – Racovițeni, unde s-au descoperit numeroase complexe de locuire și anexe gospodărești. Nu în ultimul rând menționăm cetatea de la Oratia. Situl, identificat de Sebastian Matei prin cercetări de suprafață, a livrat numeroase vestigii aparținând secolelor IV–III a.Chr. Comparativ cu zona Dunării de Jos sau cu Moldova Centrală, în zona Subcarpaților de curbură, densitatea și intensitatea locuirii în sec. IV–III a.Chr. este mult mai mică, chiar sporadică.

Magistratul monetar API pe monedele histriane elenistice din aur și argint – Emanuel Petac (CNBAR), Iulian Bîrzescu (IAB)

Pornind de la apariția recentă pe piața internațională de antichități a unui stater histrian de tip Lysimach deocamdată unic, având pe revers sigla cetății, ΙΣ, dar și monograma unui magistrat mai puțin cunoscut, API, autorii remarcă legătura dintre acesta și o hemidrahmă histriană având același nume de magistrat, cu capul Demetrei pe avers și vultur pe delfin pe revers, respectiv o serie de dioboli ai aceleiași cetăți, cu aceleași reprezentări, dar monograma unui alt magistrat, HPO. Această iconografie specifică este pusă în legătură cu tetradrahmele cu avers similar de la Byzantion și Chalcedon, datate 235–220 a.Chr. În comunicare sunt discutate câteva propuneri de întregire a numelui magistratului. Una dintre aceste propuneri îl privește pe Aristomachos, tatăl lui Klearchos. Acesta din urmă este unul dintre solii trimiși de histrieni la Zalmodegikos, în jurul anului 200 a.Chr. (ISM I, 8). Având în vedere cronologia propusă pentru emisiunile monetare în discuție, ca și apartenența solilor la un grup social care nu putea fi unul oarecare, identificarea magistratului monetar API, un personaj suficient de important pentru a avea în sarcină emiterea monedelor de aur ale cetății, cu tatăl unuia dintre solii onorați de decretul amintit, pare, în momentul de față, plauzibilă.

O nouă descoperire sculpturală din necropola Histriei – Florina Panait-Bîrzescu (IAB).

În anul 2014, colecția de sculpturi de la Histria s-a îmbogățit cu o nouă piesă provenind din necropola tumulară (nr. inv. S360). Aceasta a fost descoperită de un sătean cu ocazia lucrărilor agricole. Este vorba de o statuie miniaturală din marmură a unui personaj feminin, purtând chiton și himation, de tipul *mica Herculanensă*. Statuia avea o înălțime inițială de cca 50 cm, din care s-a păstrat doar jumătatea inferioară. Este o piesă de serie a unui atelier local, versatilă ca funcționalitate, putând fi expusă fie într-un monument funerar, fie ca ofrandă într-un sanctuar. Statueta se datează la începutul epocii romane (sec. I–II p.Chr.). Pe lângă caracterul inedit, o particularitate a acestei piese este oferită de procesul tehnic de realizare, evidențiat de urmele de unelte păstrate, care atestă faptul că avem de-a face cu o copie.

Un tezaur de monede celtice din colecția Maria și dr. George Severeanu – Steluța Gramaticu (MMB)

În colecția Maria și Dr. George Severeanu, se păstrează un tezaur de monede celtice de bronz, emisiuni ale triburilor din Ungaria ce locuiau în comitatul Tolna, în Transdanubia. Cele 37 de exemplare, emise în două nominaluri, sunt parțial imprimare cu reprezentările barbarizate de pe monedele de argint de tip Filip II: cap spre dreapta/călăreț. În arhiva muzeului este înregistrată informația conform căreia acest depozit ar fi fost descoperit înainte de anul 1939 la Turnu-Severin. În apropierea acestei localități, la Ostrovul Șimian, s-a mai aflat un tezaur de piese celtice de argint, ce a fost editat de Constantin Preda, dar acestea sunt emisiuni de tip Sirmium. Prezența depozitului din colecția Muzeului Severeanu este extrem de neobișnuită pe teritoriul țării noastre.

Cazul celor trei plăcuțe de aur scoase la licitație de casa ARTMARK – informații aduse de analiza lor compozițională – Bogdan Constantinescu, Daniela Cristea-Stan (INFIN-HH), Ernest Oberländer-Târnoveanu, Tudor Martin (MNIR)

La sfârșitul anului trecut, casa ARTMARK a scos la licitație trei plăcuțe votive de aur de tipul Germisara, afirmând că au fost produse „prin turnare în matrițe de lemn moale într-un atelier dacic din Abruđ”, folosindu-se „un aur foarte pur (90–97%) probabil aluvionar”. De remarcat că cele trei plăcuțe au fost publicate de Radu Ardevan și Sorin Cociș (*Drei weitere goldene Votivplaettchen aus Dakien*, în volumul *Graecia, Roma, Barbaricum. In memoriam Vasile Lica*, Galați, 2014), fără a se discuta locul găsirii lor, dar menționându-se că prima dată au fost examinate în 1994 la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei de către Adela Paki. Ca urmare a cererii de expertiză adresate Muzeului Național de Istorie a României de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, am analizat compozițional prin metoda fluorescenței de raze X (XRF) atât cele trei plăcuțe ARTMARK, cât și plăcuțele găsite la Germisara (șapte aflate la Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva și una la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia).

Rezultatele analizelor sugerează că aurul tuturor plăcuțelor este aur de filon din zona Valea Morii (la est de Brad), cu valori ale titlului cuprinse între 76,9 și 90,6% (19 și 22,5 carate), provenind din aceeași sursă geologică (zăcământ). Plăcuțele sunt realizate prin decupare cu foarfeca din tablă subțire de aur obținută prin laminarea (ciocănirea la rece) unor lingouri. Dimensiunile – lungime și lățime maximă – sunt aceleași pentru plăcuțele ARTMARK și pentru plăcuțele mici de la Germisara.

Concluzia este că toate cele unsprezece plăcuțe (ARTMARK și Germisara) sunt realizate în același atelier situat în zona Germisara, folosind același tip de aur nativ de filon extras din zăcământul Valea Morii – de remarcat că Germisara se găsea pe drumul Apulum –Ulpia Traiana Sarmizegetusa pe care se transporta aurul extras în Munții Apuseni pentru a ajunge ulterior la monetăriile din Imperiu unde era rafinat pentru a se atinge titlurile înalte de cca 23,5 carate din care se băteau monedele acelor ani. Cel mai probabil plăcuțele ARTMARK provin din același bazin de apă termală în care au fost găsite în 1987 plăcuțele aflate astăzi la Muzeul din Deva.

Identificarea unor drumuri romane din Moesia Inferior – Carmen Bem (CNADNR), Adriana Panaite (IAB)

Identificarea și stabilirea traselor unor drumuri romane din Moesia Inferior – acolo unde urme arheologice se păstrează prea puțin – se poate realiza prin coroborarea studiului surselor arheologice de interpretarea fotografiilor aeriene și satelitare. În comunicarea de față, ne vom referi la drumuri romane identificate în teritoriile orașelor *Tropaeum Traiani* și *Histria*.

Noi informații despre comerțul maritim în epoca romană. Epave cu amfore, recent descoperite în Marea Egee și Marea Neagră – Andrei Opaț (CI)

Dezvoltarea unor noi tehnici de investigație a epavelor aflate la mari adâncimi, unele la peste 1000 m, prin folosirea unor roboți, a extins câmpul investigației arheologice, aducând la lumină informații care erau total inaccesibile specialiștilor până acum 20 de ani. Un intensiv program de cercetare s-a desfășurat în estul Mediteranei și în Marea Neagră, sub conducerea lui Bob Ballard, și a scos la lumină peste 50 de epave antice ce datează din epoca arhaică până în cea otomană.

Comunicarea prezintă numai o parte dintre aceste epave, scoțând în evidență câteva „pattern-uri” în organizarea încărcăturii vaselor, a naturii comerțului antic, precum și anumite detalii de morfologie a amforelor, care vin să completeze ceea ce știam numai parțial în urma săpăturilor terestre.

Cercetări interdisciplinare asupra unor artefacte de os descoperite în situl arheologic de la Isaccea „Cetate” (Noviodunum) – posibile indicii ale practicării țeserii cu tăblițe – Carmen Marian (CMNM Iași), Corneliu Beldiman (UCDC București), Aurel Daniel Stănică (ICEM-GS), Doina Anăstăsoaei (CMNM Iași)

Cercetările arheologice desfășurate în perioada 2009–2012, în diferite puncte ale sitului arheologic complex de la Isaccea „Cetate” *Noviodunum* (jud. Tulcea), au prilejuit și recuperarea unui lot de artefacte aparținând industriei materiilor dure animale. Cercetarea acestor artefacte furnizează repere tipologice, tehnologice și cultural-cronologice pentru abordarea complexă a manifestărilor civilizației și culturii comunităților de la *Noviodunum* în domeniul industriei materiilor dure animale și al meșteșugului țeserii.

Între acestea se află și două plăcuțe de os, de forma unui triunghi echilateral, cu fețele lise, având perforații la colțuri, databile în epoca romană (secolele II–III p.Chr.). Similitudinea dintre forma artefactelor descoperite și cea a plăcuțelor folosite în țeserea cu tăblițe reprezintă un argument al utilizării acestei tehnici. Un alt argument îl constituie dispunerea perforațiilor pe suprafața artefactelor într-un mod identic atât între cele două artefacte descoperite, cât și cu dispunerea perforațiilor pe suprafața plăcuțelor de țesere utilizate în această tehnică, actuală încă, în unele zone geografice din lume.

Contribuția prezintă modalitatea de realizare a unor produse textile în tehnica țeserii cu plăcuțe, utilizând plăcuțe similare artefactelor descoperite.

Balnea în Alburnus Maior. Interpretări arheologice – Ovidiu Țentea (MNIR)

Alburnus Maior se bucură de un loc aparte în literatura istorică de specialitate, datorită unor descoperiri de excepție, efectuate începând cu secolul al XIX-lea și de dată mai recentă. Dacă, până în anul 2000, descoperirile de la Roșia Montană au avut un caracter fortuit, ulterior acestea au survenit în contextul unui amplu demers de cercetare arheologică preventivă. Astfel, în perioada anilor 2001–2012, aici au fost cercetate arheologic galerii antice de mină, locuri de cult, elemente de habitat sau necropole.

Comunicarea este o sinteză detaliată a rezultatelor cercetărilor arheologice desfășurate pe Dealul Carpeni. Din această zonă provine un număr însemnat de descoperiri epigrafice. Cercetările arheologice de dată mai recentă de aici au evidențiat un mic grup de locuințe și două grupuri de morminte, în zona nord-vestică, precum și două edificii prevăzute cu instalație de *hypocaustum*: E1 și E2. Edificiul E2 a fost o baie de dimensiuni mici (*balnea*), menită să deservească un număr relativ redus de persoane. Aceași funcție este posibil să o fi avut și o altă clădire mai mică, E1.

Ambele au fost prevăzute cu instalații de *hypocaustum*, construite din material ceramic de construcție marcat cu ștampila legiunii XIII Gemina, tehnica de construcție a zidurilor fiind – de asemenea – similară (ziduri legate cu mortar și tencuite). Se poate argumenta așadar o contemporaneitate, cel puțin parțială, a clădirilor, durata lor de funcționare fiind însă diferită. Aceste două băi (*balnea*) au funcționat într-o zonă frecventată atât de personal administrativ, cât și de comunități de arendași.

Unele ștampile imprimate pe materialul ceramic de construcție au analogii foarte interesante într-o zonă restrânsă din *Apulum*.

Cea mai mare frecvență monetară, pentru lotul descoperit în băile E2, a fost perioada domniei lui Hadrian, iar după un interval considerabil de timp, este semnalată o descoperire din secolul al III-lea p.Chr. Acest fapt poate fi pus în legătură cu scăderea considerabilă a activităților miniere din arealul Roșiei Montane începând cu mijlocul secolului al II-lea p.Chr.

Ceramica lucrată cu mâna din mormintele sarmatice din Muntenia – Liana Oța (IAB)

Despre mormintele atribuite sarmaților din Muntenia s-a scris relativ mult în ultimul timp. Articolele generale și celor dedicate unor chestiuni de amănunt li se adaugă două sinteze care au evidențiat caracteristicile mormintelor din două zone de concentrare maximă a descoperirilor sarmatice: estul (mai precis teritoriul județului Brăila) și sudul Munteniei (mai precis zona județelor actuale Călărași, Ialomița și Teleorman). Și totuși, mai există încă aspecte care pot aduce precizări suplimentare unei probleme ce începe să fie din ce în ce mai bine cunoscută. Unul dintre aceste aspecte are în vedere depunerea ceramicii lucrate cu mâna în mormintele sarmatice din Muntenia.

Cercetătorii sunt unanimi în a sublinia dificultatea datării vaselor lucrate cu mâna. Într-adevăr, un vas lucrat cu mâna nu poate decât arareori data mormântul în care a fost găsit. Totuși, analiza de ansamblu a mormintelor în care s-au descoperit astfel de recipiente poate contura câteva trăsături specifice: tipologia vaselor, o distribuție teritorială cu anumite particularități, asocieri semnificative de piese de inventar.

Observații privind tezaurul monetar de epocă romană târzie descoperit la Budăi, raionul Orhei, Republica Moldova – Theodor Isvoranu (IAB)

Despre tezaurul de silique găsit în împrejurimile municipiului Orhei din Republica Moldova se cunosc mai multe relatări în literatura numismatică. În unele lucrări, de tip cronică sau repertoriu, apare menționat doar ca descoperire, uneori cu mici variații privind numărul monedelor recuperate. Materialul nu a avut parte însă de o publicare exhaustivă, în lipsa posibilităților tehnice de ilustrare, iar diferențele de descriere, datorate mai multor autori care l-au menționat, ne-au determinat să reexaminăm piesele în vederea unor clarificări și, desigur, a republicării cu ilustrație completă.

Un monument de coeziune religioasă la Capidava: biserica paleocreștină din colțul de nord-est al cetății – Irina Adriana Achim (IAB)

Încă de la apariția sa, în prima jumătate a secolului al II-lea p.Chr., fortificația de la Capidava s-a bucurat de o importanță strategică și economică incontestabilă pe limesul danubian. În interiorul zidurilor, fortificația romană târzie, cu o suprafață ce nu depășește 1,5 ha, adăpostea un singur monument paleocreștin. Biserica ocupa o poziție eminentă în apropierea incintei, în dreptul turnului nr. 2, pe un platou care domina colțul de nord-est al cetății.

Deși identificat încă dinainte de jumătatea secolului trecut (din perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale), monumentul creștin de la Capidava a fost doar semnalat publicului științific începând din anul 1947. De atunci încolo, monumentul a făcut, în mai multe rânduri, obiectul unor cercetări arheologice de mică anvergură ale căror rezultate au rămas inedite.

Prezentarea își propune să (re)aducă în atenția comunității științifice un monument de cult creștin prea puțin cunoscut și să prezinte succint principalele rezultate ale cercetărilor arheologice întreprinse pe sit cu începere din anul 2008. Au fost avute în vedere biserica și principalele sale caracteristici constructive, precum și dispozitivul pentru păstrarea relicvelor – o instalație liturgică singulară în Scythia – amplasată în absidă, la joncțiunea acesteia cu naosul. În pofida programului său arhitectural modest, acest edificiu de cult creștin invită la o reflecție mai nuanțată asupra constantelor și variabilelor care caracterizează bisericile creștine la scară provincială sau regională, dar și sesizarea mutațiilor succesive survenite în venerarea relicvelor în Scythia, în cursul secolului al VI-lea.

Despre așa-zisul palat din epoca Hoardei de Aur de la Orheiul Vechi – Eugen Nicolae (IAB)

Autorul prezintă câteva considerații asupra clădirii din cărămidă din interiorul citadelei de piatră de la Orheiul Vechi (com. Trebujeni, raionul Orhei, Republica Moldova). Dezvelită în mare parte în anii 1950–1958, ea a rămas insuficient cunoscută. S-a publicat foarte puțin din rezultatele săpăturilor arheologice, iar o parte a documentației de șantier s-a pierdut. Clădirea a fost ulterior acoperită cu pământ, deci în ultimele decenii nu s-au mai putut face verificări, măsurători sau alte observații.

Pe baza informației disponibile, s-a formulat relativ recent opinia, acceptată de majoritatea istoricilor și arheologilor, că edificiul a fost ridicat în ultimii ani ai dominației Hoardei de Aur (înainte de 1369), în două etape. Inițial ar fi fost construit un mausoleu musulman, dezafectat în scurt timp și devenit nucleul unui palat al principelui (emirului) local, care era creștin.

Autorul pune în evidență câteva aspecte care se opun destinației de palat. Există în schimb suficiente argumente în favoarea ideii că edificiul reprezintă o hanaka (lăcaș al unui ordin de sufii). Sunt amintite informațiile din sursele scrise privind răspândirea ordinelor de sufii în cuprinsul Hoardei de Aur, inclusiv la Dunărea de Jos. Sunt prezentate o serie de descoperiri arheologice de la Orheiul Vechi și Costești (raionul Ialoveni, Republica Moldova) care indică prezența unor sufii în Basarabia în epoca Hoardei de Aur. De asemenea, câteva caracteristici ale edificiului și ale unor descoperiri făcute în apropierea lui vin în sprijinul ideii că este vorba de o hanaka, dezafectată după 1369 de administrația moldovenească.

Receptarea teoriei și gândirea postcolonială – Alexandru Niculescu (IAB)

Referirile la teorie s-au înmulțit considerabil în ultimul deceniu, dar preluarea s-a făcut de obicei în funcție de credibilitatea surselor, fără o examinare critică a proprietăților care o fac utilă. Aceasta explică spectrul foarte redus de teorii invocate de către arheologi. Dintre teoriile ignorate, atât de noi, cât și de istoricii din România, voi prezenta câteva dintre cele promovate de gândirea postcolonială, utile pentru studierea relațiilor de dominație și dependență, pentru înțelegerea modurilor în care sunt receptate la periferie formele de gândire produse în centru și pentru capacitatea lor de a imagina cum se poate încerca creșterea autonomiei gândirii științifice.

Un mormânt de cal din evul mediu (c. 1200?) descoperit la Brașov. Date arheologice și speculații etnice – Daniela Marcu-Istrate (CI)

Cercetările arheologice efectuate în centrul istoric al Brașovului au scos la iveală, în perimetrul necropolei medievale, un complex atipic pentru astfel de situații: mormântul unui cal. Animalul a fost depus într-o groapă de provizii medievală, pe fundul acesteia, iar din umplutură au fost recuperate fragmente ceramice care asigură o datare post 1200. După umplerea gropii, în partea superioară a acesteia a fost identificată o vatră intens folosită: deși vatra este centrată pe mormântul calului, este greu de spus dacă s-a aflat într-o relație directă cu acesta sau dacă această poziție este rezultatul unei întâmplări. Parțial peste mormântul calului au fost practicate ulterior înmormântări umane. În comunicare doresc să prezint acest complex, al cărui caracter de unicat va stârni multe discuții în mediul științific. Voi prezenta contextul descoperirii, argumentele datării, precum și câteva idei despre posibilele interpretări – între banal și excepțional – ale acestui mormânt.

Date arheozoologice asupra unui schelet de cal descoperit într-o groapă medievală cercetată în campania arheologică 2013 la Brașov – Curtea Honterus (Biserica Neagră) – Georgeta El Susi (IAB)

Lucrările de reabilitare și amenajare a Curții Johannes Honterus (curtea Bisericii Negre) din Brașov s-au derulat pe durata a două campanii arheologice, între anii 2012–2013, fiind coordonate de cercetătoarea Daniela Marcu-Istrate. În perimetrul Curții Honterus, fost cimitir parohial săsesc, au fost săpate peste 1500 morminte. În sectorul nordic s-au descoperit și câteva gropi de provizii, aparținând locuirii săsești, complexe care pot fi datate în secolul al XIII-lea. O astfel de groapă conținea scheletul complet al unui cal. Este o descoperire unică într-o așezare săsească medievală, nu numai de la noi. Capul și gâtul au fost detașate de trunchi la nivelul vertebrei toracale T2, fiind depuse pe partea dreaptă. Membrele anterioare au fost detașate de corp în partea de sus a omoplaților, fiind „înghesuite” în același complex. Regiunea toracală, lombară, bazinul și membrele inferioare au fost așezate pe partea stângă a corpului, curbate după conturul gropii, toate oasele găsimdu-se în conexiune anatomică. Pentru a putea fi îngropat complet, calul a fost tăiat în două părți, iar membrele posterioare au fost chircite. Exemplarul respectiv era femelă, cu vârsta în jur de 15–20 ani, având o înălțime medie la greabăn de 134 cm. Era un exemplar mic, „îndesat”, comun siturilor medievale contemporane. Datorită suprasolicității pe o perioadă îndelungată de timp, vertebrele lombare L5–L6 s-au sudat între ele, de asemenea unele falange (Ph2) de la membrele posterioare prezentau exostoze. Coroborarea datelor faunistice de cele arheologice urmează să aducă precizări asupra caracterului depunerii și contextului descoperirii în ansamblul său.

[O discuție cu privire la necropola din jurul bisericii rotunde de la Ilidia – Dumitru Țeicu (MBM Reșița)]

Abordările propuse în ultima vreme, cu referire la peisajul medieval monumental, reconstituit cu ajutorul surselor numismatice și arheologice și al monumentelor de cult de acolo, au încercat să aducă în conul de lumină și să restituie un segment al istoriei unui centru de putere medieval din secolele XII–XV. Demersul nostru încearcă o reluare a discuției, punctând, pe anume segmente din dosarul arheologic despre Ilidia, documentația care, coroborată de însemnări personale și materialul arheologic păstrat, poate oferi o restituire a istoriei medievale a teritoriului investigat de la Ilidia.

Necropola din jurul bisericii rotunde n-a fost publicat încă. Ilie Uzum, cel ce a inițiat cercetările în anul 1969 și le-a gestionat până în anul 1985, a publicat, la închiderea șantierului, un singur raport despre investigațiile din anul 1978. O referire sumară cu privire la topografia necropolei o regăsim într-o prezentare generală a curții feudale de la Ilidia, unde el estimează, fără argumente sau

planuri topografice, prezența a circa 200 de morminte în ansamblul necropolei din jurul rotondei. Odată cu rotonda, în anul 1969, au fost cercetate în interior, dar și în preajma acesteia, opt morminte. Cimitirul din jurul rotondei a fost cercetat, cu intermitențe, în anii 1973 și 1978–1980. Documentația arheologică, rămasă, probabil, la responsabilul științific, nu s-a păstrat în arhiva instituției. Restituirile noastre cu privire la necropolă s-au fundamentat pe câteva copii regăsite ale unor documente grafice și fotografice. Estimările făcute pe documentele mai sus invocate determină un număr de circa 70 de morminte.

Documentația păstrată nu îngăduie o restituire topografică punctuală a necropolei și, prin urmare, demersul nostru vizează o prezentare a sitului și a inventarului funerar păstrat. Documentația cu privire la peisajul sepulcral de la Ilidia – *Oblița* ne-a oferit ocazia unei discuții despre importanța și rolul cimitirului ca loc de memorie colectivă, a raporturilor cronologice dintre monumentul de cult și necropola amenajată în preajma acestuia.

O cărămidă cu reprezentarea unui plan de biserică, descoperită la curtea brâncovenească din Potlogi (jud. Dâmbovița) – Florin Gabriel Petrică, Mihai Claudiu Năstase (CNMCD Târgoviște)

Descoperirea arheologică care constituie subiectul comunicării noastre are ca scop prezentarea și identificarea unei biserici de plan dreptunghiular, incizată pe o cărămidă descoperită la palatul brâncovenesc de la Potlogi. Asemenea biserici de curte, edificate de Constantin Brâncoveanu, toate asemănătoare ca plan, se regăsesc la Potlogi, Mogoșoaia și Doicești. Prezumptiv, una dintre ele ar putea fi reprezentată pe cărămida în discuție. Am considerat, însă, bazându-ne pe un context istoric și politic relevant în acest material, că ar putea fi vorba de biserică Sf. Nicolae din Făgăraș, ctitorie brâncovenească care se constituie într-un corolar al unei ideologii brâncovenești, în centrul căreia se afla figura lui Mihai Viteazul. Această biserică făgărășeană a avut ca prim ctitor pe Mihai Viteazul, care o edifică în preajma anului 1595, existența ei fiind de scurtă durată, căci, în anul 1617, ea figura documentar la timpul trecut. Biserica lui Mihai Viteazul va fi refăcută în anul 1698 de către domnul martir, care, ulterior, în 1701, va reface și o altă ctitorie a domnului unificator, cea de la Ocna Sibiului. În anul 1698, pe data de 17 iunie, era terminată și pictura Bisericii Marii a Curții domnești din Târgoviște, al cărei prim strat aparține tot domniei lui Mihai Viteazul. În exact aceeași zi, 17 iunie 1698, începe refacerea bisericii domnești din Făgăraș. Poate că nu este doar o simplă coincidență, ci ideea unui program politic, pe care l-am relevat într-o intervenție istoriografică recentă.

Câteva considerații pe marginea unor brățări de sticlă descoperite cu ocazia cercetării arheologice desfășurate în 2014 în centrul Timișoarei, str. L. Blaga – Ana-Cristina Hamat (MBM Reșița)

Începând cu iarna anului 2013 și până în prezent, în centrul orașului Timișoara se desfășoară ample lucrări de refacere a spațiului public, în cadrul cărora a fost inclusă și strada Lucian Blaga – aflată la NE de Castelul Huniade și în interiorul cetății medievale. Pe toată lungimea sa, ea se situează în interiorul cetății medievale, precum și în interiorul fortificației de tip bastion din secolul al XVIII-lea. Datorită acestui fapt, zona a beneficiat de cercetare arheologică preventivă în perioada ianuarie – mai 2014. În cadrul cercetării au fost dezvelite mai multe structuri și complexe care au fost încadrate cronologic – cu ajutorul stratigrafiei și al materialului arheologic descoperit aici – într-o perioadă largă, care începe odată cu cetatea medievală și durează până în epoca modernă și contemporană. Din materialul arheologic foarte divers descoperit cu această ocazie, fac parte și câteva fragmente de brățări de sticlă. Acestea au apărut atât în complexe, cât și în solul amestecat din interiorul canalului Vidrighin. În funcție de tipologie, fragmentele pot fi puse în legătură atât cu tradiția bizantină pentru prelucrarea sticlei, cât și cu perioada stăpânirii otomane a cetății Timișoarei. Din păcate, ele nu se pot întregi – fiind vorba de fragmente destul de mici, iar starea de conservare a sticlei este în sine o problemă – din cauza solului foarte acid. Deși sunt într-o stare de conservare destul de precară, considerăm că brățările de sticlă descoperite în cetatea Timișoarei pot aduce noi informații, adăugându-se descoperirilor, publicate deja de-a lungul timpului, de pe teritoriul Banatului sau al Dobrogei. De asemenea, sunt printre puținele artefacte, descoperite în cadrul cercetării de pe str. Lucian Blaga, care pot fi puse în legătură cu o perioadă anterioară cuceririi otomane.

Abrevieri ale afilierilor instituționale

BJ Gorj – Biblioteca Județeană Gorj
 BU-PS 1 – Biroul de Urbanism al Primăriei Sectorului 1, București
 CI – Cercetător independent
 CM Bacău – Complexul Muzeal „Julian Antonescu”, Bacău
 CMNM Iași – Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași
 CNADNR – Compania Națională a Autostrăzilor și Drumurilor Naționale din România, București
 CNBAR – Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române, București
 CNMCD Târgoviște – Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște
 CNRS – Centre National de la Recherche Scientifique, Paris
 DAI Berlin – Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
 DJG-AN – Direcția Județeană Gorj a Arhivelor Naționale
 IAB – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
 IA-FR – Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, București
 IB – Institutul de Biologie, București
 ICEM-GS – Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea
 INFIN-HH – Institutul Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, București
 ISSEE – Institutul de Studii Sud-Est Europene, București
 LR Poznan – Laboratorul de Radiocarbon, Poznan
 MB Timișoara – Muzeul Banatului, Timișoara
 MBM Reșița – Muzeul Banatului Montan, Reșița
 MCDR Deva – Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
 MINAC – Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
 MJ Argeș – Muzeul Județean Argeș, Pitești
 MJ Buzău – Muzeul Județean Buzău, Buzău
 MJ Ialomița – Muzeul Județean Ialomița, Slobozia
 MJ Teleorman – Muzeul Județean Teleorman, Alexandria
 MJ Vâlcea – Muzeul Județean Vâlcea, Râmnicu Vâlcea
 MJ Vrancea – Muzeul Județean Vrancea, Focșani
 MJERG Caransebeș – Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță, Caransebeș
 MJIA Maramureș – Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
 MJIA Prahova – Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești
 MJ Satu Mare – Muzeul Județean Satu Mare
 MMB – Muzeul Municipiului București
 MN Brukenthal – Muzeul Național N Brukenthal, Sibiu
 MNIR – Muzeul Național de Istorie a României, București
 MO Craiova – Muzeul Olteniei, Craiova
 MRPF Turnu Severin – Muzeul Regiunii Porțile de Fier, Drobeta-Turnu Severin
 U București – Universitatea București
 U „Al.I. Cuza” Iași – Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași
 UBB Cluj – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
 UCDC București – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București
 U „1 Decembrie 1918” Alba Iulia – Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
 U Petroșani – Universitatea Petroșani
 UV Târgoviște – Universitatea „Valahia”, Târgoviște
 U Varșovia – Universitatea Varșovia

